

**Patrimoine
littéraire**

**Literair
erfgoed**

DEN BELLE-BRAND

Franciscus Despringher

Cercle Andries Steven Kring

François DESPRINGHER décrit Den Belle-Brand (l'incendie de Bailleul) du 8 mai 1681.
M. Chatteleyn a copié le manuscrit le 10 mars 1695.
L. B. WAEYENBURG a recopié la copie de Chatteleyn le 1er mai 1853.
Il a rédigé des notes de bas de page ainsi qu'un appendice rimé et l'a fait imprimer en 1854.

Franciscus DESPRINGHER beschreef Den Belle-Brand van 8 mei 1681.
M. Chatteleyn kopieerde het manuscript op 10 maart 1695.
L. B. WAEYENBURG kopieerde de kopie van Chatteleyn op 1 mei 1853.
Hij zorgde voor voetnoten en een bijvoegsel en liet het drukken in 1854.

Texte original : ca 1681
Première impression : 1854
Numérisation : 2021
Transcription : Gilbert Allemeesch
Numéro 3 de la série "Patrimoine littéraire"

Oorspronkelijke tekst: ca 1681
Eerste druk: 1854
Digitalisering: 2021
Transcriptie: Gilbert Allemeesch
Nummer 3 in de reeks 'Literair erfgoed'

Cercle Andries Steven Kring

DEN
BELLE-BRAND,

of het kort begrip van de voorvallen

DER
STAD BELLE.

(van haeren oorsprong af tot heden)

IN RYM

BELLE

DRUKKERY VANNEUFVILLE, WEST-STRAET

1854

DEN

BELLE-BRAND,

of het kort begrip van de voorvallen

DER

STAD BELLE.

(van haeren oorsprong af tot heden)

Door Franciscus Despringher

Geboren te Belle den 27 Januarius 1623.

uytgeschreven door L: B: WAEYENBURG (1)

Celui qui met un frein à la fureur des flots
Sait aussi des méchants arrêter les complots:

Racine

Hy die de woeste zee in 't woeden kan betoemen
Weet middelen in t' gevaer der boose voort te koomen:
id.

(1) Den 1 mey 1853, uyt den boek van M. Chatteleyn, den welken hy uytgeschreven had den 10 maerte 1695, uyt dien van den AUTEUR oorsprong

Korten inhoud

*van de vyf zangen van het eerste deel,
en van de vier zangen van het tweede deel.*

Den 1^{en} Zang:

Beroemd het volk van Belgis, die den oorsprong zyn geweest van de stichting der stad Belle, en hunne dapperheyd in den stryd dat zy gehouden hebben tegen het volk van Cesar, in hunne wederkomst van het eyland van Bretagne; vervolgens de eerste vernieling, en den eersten brand van Belle.

Den 2^{en} Zang:

Belle herlevende van haeren ondergang. - Inval van de *Hunnen* en de *Wandaelen*. - Hun verwoestingen. - Lederyk de Buk. - Oorsprong van den eersten graef van vlaender. - Baudewyn d'yseren - Hulp dat hy gegeven heeft aen vrangkryk. - Belle gebrand door de Noordmannen. - Haer herbouwing. - De wevery van laeken. - Tweeden brand door de Engelsche.

Den 3^{en} Zang:

Herstelling van de stad. - Onderlaeg van den stouten Karel. - Oproer in vlaender. - Belle gebrand door de Franschen (1478). - Haere herstelling (1502). - Oproer veroorzaekt door de schelmen (1583). - Belle gebrand door den graef van Roubey. - Peste, hongers nood (1584). - Inleyding van de spinnery van het vlassen gaerne, en van de twyndery (1586). - Druk veroorzaekt van een nieuwen oorlog. - Landziekte, waer door gestorven zyn, 3,600 inwoonders van Belle in den loop van twee jaeren, van juny 1646, tot den uytgang van het jaer 1648.

Den 4^{en} Zang:

Belle gebrand door de franschen (1653). - Vlucht van d'inwoonders naer Ypre. - Herstelling der stad. - Wederkomst der vluchtelingen. - Herneming van de twyndery. - Plundering van de stad door eene bende ruyters, en den brand van het Capucynen klooster; waer de inwoonders al hun voornaemste goederen hadden ingevlucht.

Den 5^{en} Zang :

Beschryving van al haer rykdommen in den voorzeyden brand vernietigt, afkonding van den vrede, hoop van een beter toekomst.

Bewys van de vier zangen

VAN HET TWEEDE DEEL.

Den 1^{en} Zang:

Inhoud, hoe, en waer den schroomelyken brand van den 8 mey 1681 eerst begon, en tot welke eynde, dezen brand de stad heschaedigt heeft.

Den 2^{en} Zang:

Verhaeld den iver, en poogingen dat de inwoonders deden om dien vreezelyken brand te blusschen, vervolgens de beloften van goede werken van eenige deugdzaeme menschen om van den brand gespaert te zyn, het geen zy ook volbracht hebben. - Ook hoe veele menschen. - Hoe veel goederen, en vruchten der landbouw in dezen brand vergaen.

Den 3^{en} Zang:

Van de teekens in de locht gezien, 't jaer 1680, den 16 december. - Waeraf de inwoonders van Belle zeyden dat deze teekens den voorbode is geweest van den schroomelyken brand van 't jaer 1681.

Den 4^{en} Zang:

Beschryving van al het geene in dezen brand gebleven. - Hoe veel menschen dat er zyn gekweest geweest en door het vier verslonden. - Hoe veel straeten, en hoe veel hondert huizen dat er zyn door den brand in asch geleyd.

Er zyn in dezen dicht van Franciscus DESPRINGHER tafereelen van een buytengewoone schoonheid. Zoo na dien schrikkellyken brand van den 8 mey 1681 aengetoond te hebben die zich verspreyd heeft als een legersbende tot plundering eener stad, en van straet tot straet geloopen, om alzo op zynen weg, alles te vernielen, tot zelfs het gemeente. - En na al die schrikkellykheden ons aengetoond te hebben van dien grouwelyken brand, Despringher geleyd ons des anders dags op de voorzeyde verval- len plaets noch rookende, en doet ons staen aen ieder huys om er het onderzoek te doen van haere inwoonders, al zich bewegende met hem de hoopen van bryken, (steenen), en asschen daer op mal- kaer gevallen, hy werpt zich op zyne kniën by ieder overschot van mannen, vrouwen, kinderen, dat hy ontdekt heeft, en getuygd tot voordeel van elken ongelukkigen een beklag, een gebed, zekerlyk er is in dat gedacht van Despringher iets groots, Godsdienslig en dichtkundig. (1)

(1) M. Quenson. – membre de la société des arts et sciences de Douai, 1835, 1836, Page 103.

BRIEF

Van den heer VANDEWALLE Christiaen,

Greffier van de weeserie der stad Belle,

AEN FRANCISCUS DESPRINGHER,

Als vanneer hy den Belle brand wedergezonden heeft, (na dien met vreugd gelezen te hebben), aen den voorzeyden franciscus Despringher, den welken hy hem eerst, ter hand gesteld had, om daer over zyn gedacht af te vraegen, en kreeg voor antwoord dit:

'Tis eenig tyd gelêen dat ik met groot verlangen,
Den nieuwen Belle brand, heb uyt uw hand ontfangen,
Gy hebt my aldereerst, den zelven aengedient,
Tot teeken dat gy my, houd voor uw waerden vriend;
En daerom heb ik ook niet ledig willen wezen,
Maer hebb' hem daedelyk aendachtig overlezen,
En dat met groot vermaek, want daer zeer konstig stond,
Het geen ik overal zoo fraey beschreven vond.

Gy hebt in dit uw werk, zoo treffelyk u gekweten,
Al had gy op Pernass' by hypokreen gezeten;
Daer 't mesjens gladde keel, en s'waters zoeten klank,
Het dichters hert versterkt, en nooden tot den zank;
Nochtans gy in een zee, van ramp en smert gedreven,
Gy hebt daer onbevreest, u tot het werk begeben,
Versleten door verdriet, vermoeyd door ongemak,
Neemt gy gewillig op, den last van dezen pak.

Men houd nochtans voor waer, hoe dat de zang godinnen,
Noyt storten hunnen geest, dan in gezeten zinnen,
'T is een gezeten hert, en wel gesteld gemoed,
Die een volmaekten dicht, uyt zyn penn' vloeyen doet.
HOMERUS heeft zich ook tot zulk een werk begeben
Als hy den fellen brand van Troyën heeft beschreven.
Maer door dien fellen brand, dan wierd dien goeden man
In 't minste niet beroerd, noch leed geen smert daer van,
Noch dat mishaedg hem niet om dat de Grieksche machten,
Door 't zweerd, en door het vier heel Troyën t'onderbrachten,
Zoo dat hy daer beschreef, dien schroomelyken brand,
Tot eere van zyn volk en glorie van zyn land.

Maer gy met smert belâen, en traenen overgooten!
Van al het kwaed bestormd uyt dezen brand gesprooten,
Geeft u noch tot den dicht, en brengt ons voor den dag,
Een werk daer m 'eeuwiglyk met recht op roemen mag.
Een werk die met gekerm, aen ieder gaet verkonden,
Hoe Belle door het vier byna wierd gansch verslonden,
Hoe veele meenschen zyn gekwest, en de ook dood!
Met noch veel ander kwaed, dal al uyt 't branden sproot.

Als Belle wierd bewoond, en ook hoe menig maelen,
Zy wierd verbrand, verwoest door d'Hunnen en Wandaelen.

Hoe lange dat zy lag, geheel te niet gedaen,
En wanneer dat zy heeft weer komen op te staen ...
Deez dingen door den tyd byna dan opgeëten,
Want daer veel menschen zyn, die hier van niet af weten;
Dan doet gy wel met recht erleben door uw penn'
Die daer begraeven lag weerom verwekken, en
Daerom, zal uwen naem, opklimmen tot de wolken,
En rond om spreyn uyt, tot vergezeten volken; ...
Ik zegge, en met recht, al is 't dat MOMUS spyt,
Dat gy door uwen brand, gelyk HOMERUS zyt. . . .

Hier mede breng ik weer, den brand aen my gegeven;
En wensche dat gy mocht, voor eeuwig blyven leven;
En tot vergelding van de gunst aen my gedaen:
Zal ik dankbaerig u, altoos ten dienste staen.

uw vriend en ootmoedigen dienaar,

Belle, den 16 Augustus 1682.

Christiaen VANDEWALLE.

VOORBERIGT, AEN DEN LEZER.

O mensch wie dat gy zyt, 't zy oud of jong van jaeren,
Wilt doch, in dezen tyd, hier uwen schat vergaeren?
Door de bermhertigheyd dat gy den armen doet,
Zult gy naer uwe dood genieten 't eeuwig goed.
Door d'onbermertigheyd en ander grouwe zonden
Is menigmael door 't vuer de stad van Bell' verslonden.

'T jaer verthien hondert ses en dertig in getael,
Kwaem voor de tweede-mael deez' stad door vuer, tot val;
Dat deed' den engelsman door zyne ongenaeden,
Die hem door christen bloed te storten kwaem verzaeden.

'T jaer 't sistig thien en acht, duyst vier hondert daer by,
Was wederom deez' stad van grooten brand niet vry.

Den Fransch heeft haer gebrand als hy den oorlog voerde
jegens Maximiliaen (1); en vlaender heel beroerde.

'T zyn plaegen die den heer aen deze stede zend'
O mensch, dat gy maer zelfs, uw eygen schuld bekend. . .
Als 't land afkeerig was, (in het jaer vyftien hondert,
Vier mael twyntig en twee, waer door elk wierd verwondert)
Van 't waere romsch geloof, en van den graef van 't land.
Zoo heef het spaensche volk deez' stede gansch verbrand,
Die zelfs zweeft in 't gemoed, van veele die noch leven. (2)

Maer Bell' is noch gebrand men heeft geschreven
Een duyst ses hondert, en nog dry en vyftig jaer,
Van Duickdel-Buef vranschvolk, voor ons eene droeve maer;
Ten lesten naer dat 't volk, geen afkeer had' van zonden
Is wéederom deez stad door vuer en vlam verslonden.

'T jaer vier mael twyntig, en een, seshien-hondert daer by,
In mey den achtsten dag kwaem uyt een brouwery
Een schroomelyken brand, die men niet kond' afwenden.

Laet ons een regt gemoed naer onzen schepper zenden
Dat wy voortaan in rust door God hier zyn bevryd,
Van peste en oorlog, en vuer, en dieren tyd. . . .
Wilt gy bermhertigheyd van God den heer verwerven?
Troost de nooddruft, en bid, zoo zult gy namaels erven
De Eeuw'ge zaligheyd, en in het hemels hof
Te zaemen zonder eind den schepper zingen lof.

(1) Maximiliaen V, zoon van keyzer Frederyk III, en echtgenoot van Maria van Bourgonnien.

(2) Als wanneer Despringher den brand van den 8 augustus 1652 beschreven heeft, die den sesden is geweest, er waeren in dien tyd nog veel die geheugen hadden van den vyfden brand. (1582)

VIERLING-RYM

Aen d'heer Vanneufville, om dit werk in druk te geven.

Terwyl noyt niemand heeft dit werk in druk gegeven,
Durft een onkundig mensch, wiens brein nog onvolwast,
En geen tael-regel kend; zig zelfs daertoe begeven,
Schoon 't aen een snellerhand veel beter had gepast.

L-B: W.

EERSTE DEEL,

EERSTEN ZANG,

op den oorsprong en ongelukkige voorvallen der stad Belle.

Haest u penn', laet de inkt uw kleinen bek aenvryven,
Om 't droevig ongeluk van Belle te beschryven?
En d'oudheyd van deez' plaets te stellen op 't papier,
Ook, hoe veel kêers zy wierd, beschaedigt door het vier.

Men vind in eenen boek in 't fransch gedrukt te lezen,
Dat Belle lang voor hêen van volk bewoond zou wezen,
Van Cesar's tyden af, was zy alreeds bewoond,
Zoo den voorschreven boek in fransche tael betoond...

Als de Romeynen sterk naer deze landen kwaemen,
Veel steden overal zy door 't geweld innaemen,
Zy hebben met hun heir ook Belgis stad beleyd,
Naer eenig tyd beleg tot stormen hun bereyd,
'T volk naem de wapens aen, dat was in stad gelegen,
Om kloek en onbevreesd te stellen hun daer tegen,
Maer die men daer bevond tot stryden onbekwaem,
Die wierden uyt de stad, gezonden al te saem. (1)

(1) Belle eerst mael bewoond van 't volk dat uyt de belegerde stad Belgis, gezonden wierd, het welke geweest is, eenige jaeren voor de geboorte Christi, ten tyde van Julius Cesart. (De Romeynen omtrent een eeuw voor Jesus-Christus uyt Italiën vertrekende overwonnen (Gaulois) oud vrangkryk het geen hun de baen tot ons land opende.)

Dees dwaelden eenig tyd, maer hebben neergeslegen
Hun op een hooge plaets, daer nu Bell' is gelegen
'T was in een schoon landsdouw, en aengenaeme locht,
Dat deze plaets bevond die hun tot wooning brocht.

Hier naer door 't groot geweld, van Cesar's oorlogs lieden,
Rocht Belgis en dit land al onder 't roomsch gebieden ...
De landen hier ontrent die wierden allegaer
Van 't Romsche ryk beheert ontrent vyf ondert jaer.

Tot dat barbarsche volk, de HUNNEN en WANDAELEN,
Begonden tegen room de wapens op te haelen
Die door het vier en zwaerd vernielden 't gansche land,
'T kan wezen dat de plaets van Bell' ook wierd gebrand,
Want 't werd dan al verwoest, veel menschen dood geslagen,
De landen ongebouwt en onbezaeyt hier lagen, ...
Want, zoo als VARNEWYCK uyt oude schryvers toond,
Lag vlaender hondert jaer, verlaeten onbewoond. (1)

'T land al verwildert wierd men vonder weinig wegen
Veel plaetsen hier ontrent als bosschen zyn bedegen
tot dat een princès zoon uyt hoog Bourgoyen kwaem
Die deze wilderniss' in syn bescherming naem.

Hy zuyverde het land verdreef de moordenaeren,
De welke hier en daer, in dées' gewesten waeren:
Zyn naem was LEDERYK, hy was van 't vlaemsch kwaertier,
Zoo de kronyke zegt, den eersten forestier. (2)

Die om zyn kloeke deugd dien titel heeft gekregen,
Ook maer vyf ueren weegs, was zyn casteel gelegen
Van onze Belsche stad, 't welk stond van onder daet,
Te Ryssel, waer de kerk van sint Maurys nu staet.

TWEEDEN ZANG.

Uyt Lederycus stam, van zyn geslagt, en vrienden,
Nog sesse die het ampt van forestier bedienden.
Zy dedden zeer goed recht zy straftten scherp het kwaet,
Zy brogten meer, en meer, het land in beter staet.

(1) Marcus van Varnewyck schryft dat vlander hondert jaer, verlaeten en onbewoond lag.

(2) Lederyck de Buck word eersten forestier in vlaenderen, onder de régéring van Dagobert koning van Frankryk in 't jaer 621. Dit zegt de vlaemsche kronyke. Eenige schryvers zeggen dat hy den oorsprong is geweest der stad Ryssel, en die van AIRIE waer hy begraven wierd in 't jaer 676. volges Mayer en Buzelin.

En deden roeyen uyt de distels, doornen, braemen,
Tot bouwen 't land, veel liên, van ander plaets kwaemen,
Zoo rochte vlaenderland, die lang verlaeten wierd,
Van veele volk bewoond, van vrugten schoon verciert.

Den achtsten forrestier, was Baudewyn zyn naeme,
Den ys'ren toegenaemd; zoo dat de goede faeme,
Den lof verkondigt heeft van zyne vromigheyd (1)
Door 't gansche christen ryk, en verr', en naer verbreyd:
Omtrent dien zelven tyd zyn de Noordsche barbaeren
Gekomen met veel volk, van over zee gevaeren, (2)
Dees vielen met hun heir, zeer sterk in 't franch gebied
(Zoo scheen) om 't Christen ryk te brengen al te niet!
Ja poogden door 't geweld den Christelyken koning
Van hun tyrannig heir, te jaegen uyt zyn wooning!
Zoo dat den franschen vorst als vroomen Christen held,
Zich tegen 't Noordmans volk heeft met zyn heir gesteld.

Ook haest heeft Baudewyn de vlaemsche magt genoomen,
Die daer med' is ter hulp, den franschen vorst gekomen.

Door hulp van Baudewyn viel 't Noordmans volk om leeg
Zoo dat den Christen vorst de overwinning kreeg.

Den koning zeer verblyd heeft Baudewyn geprezen
Voor zyne kloeke daed, en spraek, « nu zult gy wezen,
« Voortaan erfagtig graef van gansch het vlaemscheland,
« Stryd voor de Christen kerk vernietigt haer vyand » ...
Alzoo wierd Baudewyn voor eersten graef verheven;
Het welk hem wierd voor loon van zynen dienst gegeven;
Of schoon het Noordmans volk verloos een hardenstryd,
Van hunne tyranny was 't land nog niet bevryd.

Of wierden zy verjaegt, of waeren zy geslaegen,
Nog hielden zy niet op, het Christen ryk te plaegen;
Zy hebben deze stad, van Belle ook gebrand, (3)
Geplundert, heel beroofd, vernield aen elken kand.

Want over Belle wierd een heer dat men hoog achte,
En ook zeer hoog vernaemd uyt edel oud geslachte.

Hy hadde voor zyn woonst gebouwt een vroom casteel, (4)
'T welk wierd van dit gespuys verwoets den meesten deel.

(1) Karel de Cale, keyzer, en koning van vrankryk; maekt Baudewyn d'ys'ren 1sten grave van vlaender, in 't jaer 863, en geeft zyn dochter Judith hem ten houwelyk. (Baudewyn stierf in 879) ziet JACOB arts colomme.

(2) Dit waeren de noordmannen die van Denemerken, en noorwege over zee kwaemen in vlaender.

(3) Eersten brand door de Noordmannen, ziet jan Bap^{te} Grannaye, (in 't jaer 900.)

(4) Jan Bap^{te} Grannaye zegt ook dat de halle toorre gemaekt is van d'over gebleven steenen van het Casteel van den heer van Belle.

De plaetse daer het stond, men vind het niet beschreven;
Maer van het beste steen dat over is gebleven
Gelyk Grannaye schryft, zou zyn gebouwt daer naer,
Den toorren van de hall', die rust op een pylaer,
Van hard gesneden steen, die bogen tegen steken
Zeer vroom, zoo dat dit werck, heeft nergens voor bezweken,
Een werk, die menig werk, wel kan te boven gaen,
Een werk, die meer als eens, het vier heeft onderstaen ...

D'oorlog in 't Christen ryk, dien veertig jaeren deurde,
Die tusschen vrankeryk en 't noordmans volk gebeurde.

En na veel bloed gestort, en menig harden slag,
Zoo wierd er op het laest gehandelt van verdrag.

Den kryg van 't Noordmans volk heeft dan een eynd genomen
Mits zy met vrankeryk zyn over een gekomen, (1)
Zoo dat west vlaender land, dan hoopte vry te zyn
Van brand, en rovery, en 't oorlogs vreed gepyn.

Te Belle, en daer ontrent, begon het volk te maeken
(Om kleeding voor het lyf,) van wolle zuiver laeken...
Maer, langen tyd hier naer dan kwaem het engels hier,
Die deden 't west kwaertier gevoelen hun geweir,
Behaelden grooten roof te Poperingh en Belle.
Zy voerden laeken weg zeer menig duyzend elle,
Want een zeer groot getal wierd toen van hun gelaen,
Ook allerhande goed, om te scheep in te gaen,

Zy zyn zoo over zee, naer Engeland geweken,
Maer hebben eerst het vier, in Bell' eylaes gesteken!
Zoo kwaem van over zee 't boos volk uyt Engeland,
Om te rooven deez' plaets, en vernielen door brand. (2)

'T gebeurde als men duyst, vier hondert heeft beschreven,
En ses, en dertig jaer wanneer dit wierd bedreven.

DERDEN ZANG

Hier naer scheen 't oorlogs vier te worden uytgeblust,
Dan wierd het nederland voor eenig tyd gerust,
En het gemeente had op goeden tyd betrouwen:
Te Belle men begonst veel huizen op te bouwen.

De menschen schiepen moed, den oorlog scheen gedaen,
Men horde koorts daer naer, veel wol getouwen gaen.

(1) D'oorloog van de Noordmannen heeft veerig jaer gedeurt, ziet de Brabanche kronyke.

(2) Den tweeden brand gedaen door d'Engelschen in het jaer 1436 ziet de kronyke van vlaender.

De velden al bezaeyt, het gras beleyd met koeyen,
Den koophandel begon, in vlaender zeer te bloeyen,
Het land wat ryker wierd, zoo hoopten veele lien,
Te blyven lang in peys, ja nooit meer kryg te zien. . .
Den prince van dit land, zeer magtig is bedegen,
Die in Loreynen heeft de stad Nancy belegen,
Den stouten Karel had, zyn vaendels daer geplant,
Om te wezen hertog, van het Loreynsche land.

Wanneer een magtig prins poogt meerder zig te maeken;
Men ziet zomtyds hier door, hem in een val geraeken!
Zoo is 't aldaer eylaes! met Karel ook geschied!
Die door het zwitsers heir zyn volk en leven liet. (1)

De maere komt in 't land, den prins is dood gebleven,
Zyn heir geslaegen word, en hy beroofd van 't leven.

Het land was zonder heer 't begonde kwaelyk gaen,
En, haest zyn hier ontrent beroerten op gestaen . . .
Den prins, hy hadde maer, een dochter na gelaeten,
Die erfgenaeme bleev', van al haer vaders staeten.

Uyt 't huys van oostenryk den arts hertog dan kwaem,
Die de Bourgonsche maegd ten houwelyken naem.

En, hier door konde 't land nog niet in ruste wezen,
Mits tegen vrangkeryk is oorlog opgerezzen,
Het oorlogs volk dat heeft beroofd west vlaenderland
En, Bell' en Poperengh zyn van hun afgebrand (2)
Dat oorlogs volk eylaes! als zy van Belle scheyden,
Vyf hondert burgers met, hun weg gevangen leyden!
Wanneer men duyzend schreev vier honder is 't geschied,
En acht en 't zeventig, (zoo de kronyk bediet . . .
Maer vier en twintig jaer is het geleên na dezen,
Dat wederom een brand in Bell' is op gerezen,

(1) Karel den stouten, hertog van Bourgogne, en graef van vlaender, willende zyn hertogdom tot een koning ryk verheffen, om tot zyn oogwit te geraken, had hy aen den keyzen Frederyk III beloofd zyne eenige dochter aen zyn zoon Maximiliaen V, ten houwelyk te geven, maer de liste van Ludovicus XI koning van vrangkryk deden zyn voornemen mislukken. Karel wilde als dan door het geweld verkrygen het geen hy niet had kunnen bekomen by verzoek, maer zyne pooginen waeren vrugteloos; na dat hy verscheyde nederlagen had onderstaen, werd hy by Nancy van de zwitsers gedood den 5 januarius 1477, voor erfgenaeme latende van al zyn staeten zyne eenige dochter Maria alsdan maer twintig jaeren oud, en die 't zelve jaer met Maximiliaen V, aen wien zy toebeschikt was getrouw heeft op het eynde van juny, (hun houwelyk werd te gent gevierd den 19 augustus daer op volgende.)

(2) Den derden brand, door de franschen, die vyf hondert burgers van Belle gevangen genomen hebben, verhaeld ons den geschiedschryver PHILIPS van COMINES, heer van ARGHETON, dat de dood van Karel den stouten oorzaak is geweest, dat Belle gebrand wierd in 't jaer 1478. Dagteeken der eerste boekdrukkery te Brussel opgericht.

'T was niet door 't oorlogs volk, maer 't wierd by ongeluk;
Dat deze stad door 't vier gerocht in grooten druk!
Ik léesde dat, als dan, in dezen brand bevonden, (1)
Vyf honder huizen van het schaedig vier verslonden!
Van menschen dood verbrand ik vond daer nergens staen,
Maer laes! deez' laesten brand veel erger heeft gegaen.

Voor dezen brand was rust in 't land, mits wat hier vooren
Een erfgenaemen prins, wierd binnen Gend gebooren.

Zoo 't scheen hier was geen vrees, voor eenig krygs geweld;
Te Belle zyn daer naer veel huizen nieuw gestelt.

Het laeken maeken ging veel sterker als voordezen
En zoo is Bell' hier naer wat ryker komen wezen,
De woll' had harden stryd, veel vielen op haer aen,
Met stokken dat zy moest veel slaegen onderstaen.

De vrouwen, vroeg en laet de wolle rond vergaerden,
De kinders nog heel jong die zuyverde de kaerden,
De mans, d'een touwden 't werck, en menig dochter spon,
En zoo, ontelbaer volk, met woll' den nooddruft won.

Waer door de neiring hier nog lustig kwaem te bloeyen,
Tot dat 't onruste volk de rust zocht uyt te roeyen.

Veel steden stonden op al tegen hunnen heer!
De kettery bedorf het land nog thien mael meer.

Moed wil, en overlast, van 't krygs volk wierd bedreven
Eylaes! 't onnoozel volk geen middel zag te leven.

Dat krygs volk hier ontrent zy hadden d'overhand
En hebben deze stad van Bell' ook afgebrand (2)
Om kleen oorzaak eylaes! zoo wierd dit kwaed bedreven
Zeer luttel huizen zyn in Belle regt gebleven;
De kerke Godes huys, was ook te niet gedaen,
Van 't stad huys en den torr' is nog wat blyven staen.

Deez' plaets verlaeten wierd, hier, weinig menschen woonden,
Waer door het snoode volk nog meer hun moedwil toonden;
Ze deden veele kwaed, want buyten by de liên,
De landbouw wierd belet, door dat zy moesten vliên . . .
Het land lag onbezaeyt verwoest en zeer bedorven!
Dan volgde dieren tyd, veel volk van honger storven!
Den koning had' alsdan, FARNESIUS gesteld, (3)

(1) Vierden brand, by ongeluk, ziet de vlaemsche kronyk.

(2) Vyfdén brand, door 't volk van den marcgrave van Roubay. Die onder veldheer was van den prins van Parma, den welken verscheyde steden in Vlaender voor den spanschen vorst overweldigde.

(3) Den prins Alexander Farnèsius, hertog van Parma, die aen het hoofd van het spansche leger was versloeg dat van de staten, en bragt een gedeelte van brabantt en Linburg, in 't jaer 1578 onder zyn magt.

Stad'houder van dit land, om te breken 't geweld
Van 't wederspanning volk, die dan zeer magtig waeren,
Maer dwong hun evenwel met kleene legerschaeren.

FARNESIUS zyn werk zoo wyselyk begon,
Dat hy veel sterke steên voor zynen koning won.

De stad van Ipse wierd van hun ook ingenomen
Hier na begond' het volk van Belle weer te komen;
Daer vonden zy niet veel, te èten zoo men leest,
Want 't koorne noyt zoo dier in Belle had' geweest!
Zoo was er op dien tyd voor een rasier gegeven, (1)
Twee en vyftig guldens, wat middel om te leven
In zulken dieren tyd; zeer veel van hongers nood
Die stierven toen eylaes! al by gebrek van brood.

Veel door den armen tyd in Engeland gerochten,
Alwaer dat zy den styl van 't laeken weven brochten;
Al is in Engeland, dien styl gekomen aen,
Nog liet dat ambacht niet in Belle voort te gaen.

Maer als wanneer begon dien styl wat slechter wezen,
Dan is de twynderry in Belle opgerezzen.

En als de twynderry heel sterk begonde gaen,
Men hoorde niet een slag meer op de wolle slaen.

Men vond voortyds in Bell' geen die op de molens twynnen,
En heden is er niet een wol getouw te vinden;
Den tyd, voorwaer den tyd, verandert alle ding,
Gelyk of het heden gaet en zoo 't voor dezen ging:
Het laeken maeken wierd in Bell' als dood gebleven,
Het gaerne twynnen schiep zoo 't scheen dan een nieuwleven;
De neiring in den twyn begond' zeer wel te gaen,
Maer korts hier naer zoo is weer oorlog opgestaen!
'T bedeed zeer kwaeden tyd, want mavors vreedde gasten
D'onnoozel menschen sterk met moedwil overlasten!
Zy roofden mening huys, zy dosschen schueren uyt,
Veel koorne' en ander graen zy voerden 't al voor buyt;
Daer kwaem veel graen op niet gekwist van de soldaeten,
In schueren zom' verbrand, gestroyt in kwaede straeten,
'T gerochte dieren tyd daer was te weinig graen
In Vlaender om al 't volk, den honger te verzâen.

Zom' aten boonen brood, en zom' van erreweten,
Veel moesten lange brood van Revelaere èten,
Dat van verhitheyd rook, ja rot by na gerocht
In 't sloop, zoo 't over zee naer Vlaender wierd gebrocht,
Al Revelaere brood at 't arm volk wel dry jaeren,
Men zag een arm gelaet zeer veel hier af vergaeren,

(1) In 't jaer 1584, wierd het koorne te Belle 104 pond de rasier verkogt.

Te land' was ook geen werk, want mening koorne tas,
Van 't leger volk eylaes! al uyt gedosschen was!
De locht kwaem ongezond als van 't fenyn bedorven!
Dan volgde groote pest, waer van veel menschen storven.

Den rooden loop was ook, van 't leger volk gebrocht,
Waer door veel menschen zyn aen hunne dood gerocht.

De sterfte heeft gedeurd ses maenden en twee jaeren,
Voor dat in Bell' al 't volk van peste zuyper waeren,

Zoo stierf binnen dien tyd ik hebb' den nood gezien,
Van 't ambacht en de stad dry duyst ses hondert liên. (1)

'T land was in armen staet want dry zeer zwaere plaegen
Pest, oorlog, dieren tyd, de menschen 't saemen zaegen.

De pest wierd eerst gedaen, daer na den dieren tyd,
Van d'oorlog lang daer naer, was 't land nog niet bevryd,
Maer zoo het scheen den kryg nog harder ging beginnen,
Men zag de steden weer, dan winnen en erwinnen:

Dit land wierd dan altoos, door d'oorlog zeer beroert,
Die tusschen vrankeryk, en spaignen wierd gevoerd.

VIERDEN ZANG

Vrankryk won veele stêen daer naer de kans die keerde,
Dat spaignen al zyn steên in Vlaender weer beheerde;
Het land gezuvert wierd, westvlaender was verblyd,
De menschen hadden hoop te zien een gulden tyd.

Maer spaignen gaf verbot op straffe van het leven,
Dat vlaender geen tribuyt aen vrankeryk mochte geven:
Want door den langen kryg veel steden in artoys,
Die wierden nog als dan, beheert van den françoys,
En de stadhouders nooit op hielden geld te vraegen
'T geen hun op straf van brand, moest worden opgedragen.

Den spangschen vorst dien heeft het geensints toegestaen;
Dat vrankeryk nog tribuyt van vlaender zoud ontfaen,
En dat men zoude zien de leye te bewaeren,
Die d'overkomst belet der fransche leger schaeren,

(1) (Te Belle) een groote sterfte gedeurende twee jaeren van in juny, 1646, tot den uytgang van jaer 1648, in welken tyd gestorven zyn op 't ambacht, en in stad van de pest, en den rooden loop, meer als 3,600 menschen.

Het oorlogs volk doorbraek van d'overleyschen steên,
Twee duyzend' mannen zyn, naer Belle toegetreên;
De burgers vlugten weg, het krygs volk aen het pluymen,
Zy deden ook de kerk, de stad, haer goed doen schuymen,
En roofden 't alf gebleek gaern' uyt de bleekeriên,
Ook was er veel verkwist, het welk ik heb gezien, (1)
Als, uyt de groote kerk 't hoogweerdig wierd gedraegen,
Naer Capucynen toe, 't voorteéken van de plaegen,
Dat Belle stad door 't vierd nog eens moeste vergaen!
Want kortst daer naer men zag de ruyters komen aen
Met bondelen van stroy, die kwaemen zoo gestreken,
En hebben 't vier in Bell' aen alle kant gesteken:
Eerst zag men in 't noord west den bruynen rook opgaen,
Het weste zuyd en oost, ook haest in vlamme staen.

De Belsche stad begon zeer schroomelyk te blaeken,
Waer in het oorlogs volk, daer schiep zeer veel vermaeken,
Als 't brande in het west zy hadden hun verspreyd,
In eene groote wey die aen den keyzer leyd; (2)
Ik hoorde hun getier zy maekten groot gerommel,
Zy dansten zoo my docht van blydschap men den trommel,
En wagten om te zien of 't branden voort zoud' gaen,
En of het vier niet zoud' door 't volk zyn uyt gedaen.

Als Belle gloedig stond ging 't krygs volk reken maeken,
Wind molens, ja tot vier zy nog in brande staeken:
Dan kreegen in 't vertrek de huizen aen de straet,
Een gansche uere weegs al van het zelve kwaed,
Zeer veele semel graen in menig boeren scheuren,
Wierd ook van hun gebrand, dit moesten wy bezueren!...
'T geroofde gaerne lag verwildert en ontployt,
Meer als dry ueren weegs op straeten uyt gestroyt,
Ook veelderande goed, die van hun was genomen,
Wierd hier en daer gekwist en veel te niet gekomen.
De schaede was zeer groot van 't oorlogs volk gedaen:
Maer veel hebben daer af ook kleen gewin ontfâen.

Eer 't krygs volk al vertrok de burgers ondertusschen
Zy kwaemen naer de stad om daer het vier te blusschen,
Elkeen dede zyn best, ook veel volk van te land
Die kwaemen al ter hulp, tot blusschen van deez' brand;
Maer zom' nog wat bevreest, mits dat men hoorde spreken,
Dat 't krygs volk 't ovrig zoud, in brande komen steken.

(1) Sesden brand door de franschen, Despringer zegt dat hy dien gezien heeft. En waer in gebrand zyn geweest een koorne molen dry olie molens, en al de huizen die aen beyde zyden van de mole straete stonden, tot Outersteene toe, maer den prince molen hebben zy laeten staen, in 't jaer 1653.) Zoo zyn in dezen brand 470 huizen, en 70 twynmolens, met 't zwarte nonne klooster gebleven.

(2) Omléeg de molen straet, gaende naer Outerteene.

Het vier in menig plaets dat wierd nog uytgedaen,
In plaetsen ook belet het branden voort te gaen:
Naer 't branden wierd gestilt, te Belle zyn bevonden,
Vier hondert huizen, en, zeven mael tien verslonden;
'T seventig molens die, verkeert in asschen zyn,
Met al het gereedschap ook, die diende tot den twyn.

En schoon de Belsche stad wierd sterk door 't vier bestreden,
Het stad huys en de kerk heeft dan geen schae geleden;
Dry kloosters ongeschend die zyn nog blyven staen,
Maer 't zwarte nonn' gebouw is door den brand vergaen,
De koolstraet en vold'ry ook niet verbrand en waeren,
'T kan wezen dat hun God, van brand, nog wilde spaeren:
Want God die 't al bestierd, ja gansch de wereld draegd,
En schikt na zynen wil, d'een zegend, d'ander plaegd.. .

Als Belle lag verbrand, veel treffelykke borgers
Die wilden in goe tyd, wel wezen stads bezorgers;
Maer, in plaets van 't arm volk in den nood by te taen,
Zyn om te leven stil, naer Ipre toe gegaen.

Veel meesters twynders ook, meer volk van ander staeten,
Die hebben voor een tyd de Belsche stad verlaeten.

Den Belle brand, d' oorzaak wierd, zoo men heeft gezien,
Dat 't Ipre drymael meer, getwynd was als voor dien.

Zoo zag men door het vier den koophandel verjaegen,
'T krygs volk liet daerom niet nog veel tribuyt te vraegen,
Het moeste zyn betaeld of onderstaen de straf,
Van al beroofd te zyn, en 't ovrig branden af.

Hoe arm dat Belle stond 't geld moeste zyn gegeven,
Men vond geen beter raed om half gerust te leven;
Zoo wierd verdrag gemaekt, de menschen schiepen moed,
Al was den tyd maer slecht den koophandel kwaem goed:
Den styl van twyndery ging wel, men moeste zoeken,
De oude molens uyt die laegen in de hoeken,
die wierden haest vermaekt, nog, nieuwe opgesteld;
Zoo ging de twyndery te Belle met geweld.

Men draeyde dag en nacht het gaerne kreeg veel stooten,
Men hord' aen alle kant, veel vroome gasten booten;
Ja zomtyds zag men vyf in eene reke staen,
Die wisten elk hun keer, verscheyden om te slaen;
'T was een vermaek om zien nog blyder te aanschouwen
Als men begonnen heeft nieuw huizen op te bouwen,
Of schoon in oorlogs tyd men timmerde heel sterk;
De metsers, timmerlien, die kreegen veele werk,
Want menig huys te meer zag men in Belle maken,
Mits redelyk gewin toen wierd in veele zaken,

Het dobbel gaern' alsdan, ook sterk getrokken wierd
Naer Holland, Engeland, was er ook veel gestierd.

Den handel wierd gedaen als in een tyd van vrede,
'T volk leefde al gerust, te lande als in stede,
Zoo 't scheen daer was geen vrees voor eenig krygs geweld,
Vermits men niet meer wierd van zoo een volk gekweld,
'T gedeurde eenig tyd dat deze leger schaeren;
Dan redelyk ver af van deez gewesten waeren. . .

Maer ziet het fransche heir, van 't luystsen boersche land
Gezonken onverwagts, die naer den westen kant
Het sterke MONT MEDY toen hadden ingenomen,
Dan is het gansche heir naer Vlaender land gekomen,
Twee hondert ruyters die uyt speelden van het heir;
Die kwaemen snel gereên naer Bell' in vol geweir:
Dat gansche leger deed' het volk van Belle zugten!
De menschen vol van vrees die stelden 't op een vlugten!
De ruyters zaegen 't schoon om krygs gewin te doen
Zy gingen hun zeer ras tot rooven gulzig spoên
Zy plumden naer hun lust want niemand zeyder tegen,
En hebben grooten roof in korten tyd gekregen.

'T volk trok zomm' met hun goed, naer 't klooster toegelâen
Maer hebben daer den wolf, als in den bek gegaen,
'T was hun genomen af veel goed van hooger weerden,
Nog kreeg dat snoode volk, met kostelyke peerden:
Zomm' meenden naer de kerk te vlugten met hun geld
Maer wierden 't op den weg gepluynd, en afgeteld.

De groote rovery de welk men zag bedryven (1)
Kan ik, hier met myn penn', geen thiende deel beschryven:
Want menig mensch met my in dezen kwaeden dag,
De schaed' en groot verlies, als dan voor oogen zag.

Naer deez' voorschreven brand, vyf jaeren en vyf weken
In Bell' is wederom een schaedig vier ontsteken;
'T was als het fransche heir had' d'Iper stad beleyd,
Wierd er een slegte maer' in Belle toen verspreyd;
Hoe dat het oorlogs volk te Bell' weer moest vernagten,
Waer van schaed' en verlies, d'inwoonders al verwagten.

De wet waerschouwde 't volk, elk wierd voor kwaed bedugt
Zoo hebben veel hun goed naer kloosters in gevlugt
De vrees was in de stad vermits het jaer te vooren,
Dan hadden veel hun goed door 't leger volk verlooren,
De menschen zeer verschrikt die vlugten even sterk,
Naer de kloosters hun goed, en naer de groote kerk;
De vrees en groote vlugt gedeurde wel dry daegen,

(1) Den 16 augusty 1657 den donderdag word Belle geplundert van 200 ruyters.

Tot Capucynen wierd ook veele goed gedraegen:
Een uer voor middernagt 't wierd al geslooten toe,
Maer 't kooster rocht in vier (1) en niemand wiste hoe,
Het volk aenzag de vlam' sterk komen in het blaeken,
Elk liep zeer spoedig om in 't klooster te geraeken.
Ja 't liep al over hoop als zonder hert en zin,
D'een wilden wezen uyt, en d'ander wilden in,
Het volk door 't vier verbaest, als voor het hoofd geslaegen,
Zy hadden geen verstand het licht met hun te draegen,
Ja elk was zoo bevreest, den schrik die was zoo groot,
Dat zy meinden door vier te komen aen de dood.

Als ik toen 't volk aenzag, verwildert d'een in d'ander
Ik zeyd hier konnen zy dood branden by malkander,
'T was in de duyster nagt, waer van het vier, en vlam
Wel lichte toen zeer klaer, daer 't niet te baet en kwam.

Om te blusschen het vier de liên geen middel zaegen,
Mits veel gelaeden roers als dan in 't klooster laegen
Men hoorde het gerugt der schooten door den brand,
En zonder aengeracht te zyn van menschens hand:
Dat gaf een scrik aen 't volk de leeren op te klemmen,
Om zoo van boven 't vier met water te doen stremmen:
'T vier overwon het al, de vlamme kwaem zoo straf,
Zoo dat, eylaes! de kerk, en 't klooster brande af.

Twee kloeke Capucyns, twee kroon geschooren klerken
Zag ik om 't kerk cieraed, te vlugten, spoedig werken,
Maer 't open van de deur, daer zy uyt moesten gaen,
Die zag men onverwagts geheel in vlamme staen!
Elk dachte die 't aenzag dat zy werden verbrand;
Maer dit was aengezien by mannen van verstand!
Een stuk vierkantig hout zy hebben 't opgeheven
Die tusschen d'yser werd, met groote magt gedreven
Al pynssen met geweld, schoon 't yser dikke was,
Dat de collommen zyn geboogen zeer, en ras:
Zy vrongen alzo sterk dat ging nog wyder open
Zoo dat de klerken zyn op zyden uyt gekropen. (2)

En zoo, zyn zy verlost van daer verbrand te zyn,
God lof zy zyn ontgaen, de dood en grote pyn.

(1) Den 16 september 1658 op eenen dynsdag des avonds ten 11 ueren is 't klooster van de eerwerdige paters Capucynen by ongeluk in vier gerocht en het is met de kerke gansch afgebrand, ook al het goed van gelyk. die het gemeente van Belle daer, hadde in gevlugt.

(2) Dit was broeder filicissimus, ende broeder maximus die in perykel van de dood te branden waeren, maer zyn door hunnen moed en gods gratie in dezen grooten brand verlost geweest.

VYFDEN ZANG

In deezen klooster brand veel hebben goed verlooren
'T verlies was half zoo groot, als in stads brand te vooren.

Mits 't leger hier ontrent maer lag ten naesten by,
De wegen waeren dan zeer onklaer en niet vry.

De koopliên wisten niet op welke zyd' hun wenden,
Om het 't getwinde goed, uyt vlaenderland te zenden,
De twinders hadden meest, hun geld al uyt gevrocht,
En hun gereede goed naer 't klooster toegebracht:
Waer van den meesten deel is in dien brand gebleven;
Van 't myne ook zeer veel dat ik lang heb beseven: (1)
Ook was daer ingevlugt veel koorn' en ander graen,
Het welk daer altemael is in den brand vergaen.

Ook veele winkel goed, veel stoffen, ende laeken,
Wierd ook in asch geleyd door dat zeer schaedig blaeken
Veel kofers wel voorzien van veel derhande goed;
Die kwaemen meest op niet in dezen heeten gloed.

Ook veele lynwaert, en zeer treffelyke kleeren,
Die moesten door het vier in asschen haest verkeerren,
Veel tonnen sterk gevuld, en zeer wel toe gedaen,
Zyn ook met al het goed van 't vier te niet gegaen:
Daer brande nog zeer veel papieren en bewyzen,
Die zag men zwart beschout op naer de wolken ryzen,
Schoon huys cieraed daer men had' kamers med' verciert,
In dezen klooster brand zeer veel verslonden wierd.

De pakken die gevlugt in 't klooster aldaer laegen,
Ook branden, mits geen tyd er was om uyt te draegen,
Ofschoon men iets uytmeet daer 't vry wierd voor den brand,
Den eygenaer was 't kwyt, want 't rocht in vremde hand.

Veel tin, en zilverwerk, ook geld, die daer bevonde,
Verscheyde sommen, die, het vier dan gansch verslonde!
De schaele was zoo groot voor veele, van dit vier,
Dat ik geen thiende deel kan stellen op 't papier.

Zoo dat den klooster brand aen veel meer schaele dede
Als dat voordezen ded' den brand der Belsche stede.

Veel ambachts liên, die zyn, hier van zeer arm gesteld,
En kond' hun styl niet meer doen by gebrek van geld;
Ik was ook een van die, dat komt my nog te vooren,
Mits daer den besten deel, wierd van myn goed verlooren,
Wy hadden 't daer gevlucht om 't plund'ren te ontgaen,
Maer 't vier heeft ons eylaes! dry dobbel schaele gedaen...

(1) Dit is het goed van den auteur van dezen boek. Franciscus Despringher meester twynder.

Het bleef nog kwaeden tyd als 't klooster brand gebeurde,
Zoo dat den kryg hier nog een jaer en half gedeurde,
'T moedwillig oorlogs volk, had nog sterk d'overhand!
'T was hier ontrent niet goed te reyzen achter 't land.

Men kond' niet wel het goed naer ander plaetsen zenden,
Mits menig weg beset, dan wierd met roovers benden:
Zy naemen 't koopmans goed, zom' pluymden ook hun geld,
Ja, wierden naekt ontkleed, en zom' van 't roer geveld.

Men zeyd' het geld is uyt, om 't krygs volk te betaelen,
Zy wilden 't op den boer, of van den koopman haelen;
Zoo, door den langen kryg men wiste geen en raed,
Mits 't land, en het volk was, gesteld in armen staet.

De menschen zeer vermoeyt, bedroeft in zulke tyden
Van d'oorlogs slaverny, zoo langen tyd te lyden;
Vernaem een blyde maer', die kwaem van menig sted'
Hoe dat den kryg zou haest verandert zyn in vred',
Een ieder was verheugd te hooren deze maeren,
Want d'oorlog had' gedeurt haest vyf-en-twintig jaeren, (1)
Veel menschen goed van aerd en menig vredzaem hert
Die wenschten om ontlast te zyn van d'oorlogs smert,
Maer 't krygs gezinde volk genegen tot harglisten,
Die haeters zyn van peys, en zoeken d'oorlogs twisten,
Nog lang in krygte zyn was hunnen boosen zin,
Mits zy in d'oorlog zien te krygen groot gewin,

Maer tusschen vrangkryk en spaignien wierd besloten,
Een houwelyk, waer door, de landen peys genoten, (2)
Een houwelyk die heeft veel menschen wel behaegd,
Een houwelyk die heeft den oorlog weg gejaegd;
Den bloed vergieter **mars**, moest uyt deez landen vlugten,
Die lang had' aengedaen veel menschen duyzend zugten,
Een jaer schryft zeker kort die maer vier letters teld,
Zoo is op dienen tyd hier seffens peys gesteld,
Men zag dan om den vré, de menschen zeer verblyden,
Veel hoopten lang te zien de gulden wereldds tyden:
Den peys wierd overal verkondigt met veel vreugd,
Waerdoor nog menig mensch, was thien mael meer verheugd.

Heel vlaender was verblyd ja gansch de nederlanden;
Men ded' in menig plaets veel vreugde vieren branden,
In Belle wierd gedaen, ook menig fraeye zaek,
Die diende aen het volk tot treffelyk vermaek,

(1) Den grooten oorlog tusschen vrangkryk en spaignien heeft 25 na volgende jaeren gedeurt, van 't jaer 1635, tot 'l jaer 1660.

(2) (Dit jarschrift wierd toen gemaekt) Den Mars Vlucht. (doende 1660.)

Meest van de jongeliën wierd het genoeg bedreven,
Ja 't scheen dat menig mensch, verkreeg een ander leven,
O lang gewenschten peys, nu zyn wy d'oorlog kwyt,
Spraek 't volk, en hoopten vred' te hebben voor altyd.

Maer naer den blyden peys, verscheyde schoone gronden
In Belle wel ter plaets, die hun daer ydel vonden,
Men heeft nieuw huizen haest zeer schoone op gesteld,
Maer laes! den laesten brand dien heeft ze neergeveld.

'T ging wel voor eenig tyd, elk bouwde zoo 't hem luste
Te Belle onbevreest, mits 't land al was in ruste,
Zoo dat de Belsche stad, byna vol timmert rocht,
Van nieuwe burgery van langs hoe meer bezocht,
Zom' die door 't oorlogs vier! de vlucht hadden genomen
Zyn met den peys weerom naer Belle meest gekomen,
Zy gingen weg bedroeft om 't vier in oorlogs tyd,
Maer keerden naer hun woonst, in vrede zeer verblyd,
Nog heeft hun meer verheugd, van het vermaek 't aenschouwen,
Dat men in menig plaets schoon huizen dede bouwen.

De menschen schiepen moed zy duchten voor geen kwaed,
Zoo kwaem de stad van Bell' in redelyken staet. . .
Maer 't klooster en de kerk des vaders Capucynen,
Nog ongetimmert lag, zeer haest de houtte mynen,
Sterk wierden ongeroerd, want menig eeken boom
Ter neer gesmeten was, al stond hy nog zoo vroom,
Veel halmen heir en daer, die dede men ook vellen,
Om door den peys, de kerk, en 't klooster te herstellen,
Veel boomen omgeveld, en op wagens gelâen,
Die kwaemen naer de stad van alle zyden aen;
Ook wierd er haest geschikt verscheyde ander zaeken,
Om de verbrande kerk, en 't klooster op te maeken,
Veel spoeyden hun aen 't werk, daer wierd veel hout gesaegt,
Gehouwen en gekerft den werkmans was gevraegd.

De timmerliën vol moed die stelden hun te werke,
Dat het haest wierd hermaekt dit klooster en de kerke,
En ook het binne werk veel schoonder was gevrocht
Als dat het hadd' geweest, voor 't vier in 't klooster rocht,
'T zyn ysren balken dan die het gebouw sterk binden
Want tot dien tyd in Bell', niet een was zoo te vinden,
D'autaeren ook gesteld wat tyd daer naer geleên,
Van effen eeken hout, zeer konstelyk besnêen.

'T verhemelte met kalk wert toegemaekt zoo effen.
Die ook 't voorgaende werk zeer ver kond' overtreffen,
Dat evenwel deez' kerk, veel schoonder rocht verciert,
Als zy voor 't ongeluk van 't schaedig branden wierd.

Maer zoo men heeft de kerk gerecht, de timmerlieden,
Die zaegen nog eylaes! een ongeluck geschieden!
Een leeken Capucyn van hoog beneden viel,
Waer van hy korts daer naer, god weder gaf zyn ziel!
Zoo 't scheen het was al goed, zoo dat de Belsche stede
Zeer toegenomen heeft, met den gerusten vrede.

Of schoon dat dezen peys was voor altoos verwagt,
Zoo lang heeft 't niet gedeurt als menig mensche dagt,
Want als den vrede wierd, vyf jaeren ingetreden
Zoo is den spaenschen vorst de wereld overleden,
En twee jaeren daer naer, een leger wierd bereyd,
In vrangkryk, maer, het was, alzo men heeft gezeyd
Om tegen Engeland, den oorlog te beginnen
Maer kwaemen met dat heir, by na gansch vlaender winnen.

Al was 't dat dezen kryg, maer deurde korten tyd,
Rocht spaignien evenwel veel fraeye steden kwyt,
Maer deden zeer scherp regt, zoo moesten de soldaeten,
Hun snoode roovery, en moed wil agterlaeten
Of zoo een koopman was, of boer in schaed' gebrocht;
Die 't dede daerom wierd aen eene galg geknocht:
Zoo dat er op het land geen groote schaed' gebeurde,
Mits d'oorlog weinig meer, als een rond jaer gedeurde, (1)
Dat wederom het land in rust en vrede rocht,
Want vrangkryk in verdrag, met spaignien was gerocht,
Maer 't scheen dat vlaender noyt mocht lang in ruste wezen!
Zoo is vyf jaer na dien weer oorlog opgerezen (2)
Al zag men dezen kryg met goeden regel gaen
Bell' moest een harden stoot van d'oorlog onderstaen.

Maer als het schaedig vier, nog eens verwon de stede
Den oorlog was gedaen, en Belle was in vrede. . . .
'K wil zeggen van den brand, den achtsten mey geschied
Zoo zal ik nog in 't kort beschryven het verdriet
Dat op dien droeven dag te Belle was 't aenschouwen,
Den hangst, den schrik, de vrees: en 't schromelyk benouwen,
Eerts, als het kloppen storm wierd dapperlyk behoord!
Dan als men zag het vier, zoo kragtig branden voort!
En, als men zag den wind het vier ter hulpe komen,
En als men zeyd veel volk hun leven zyn genomen!
Als men ook zag de vlam' in menig plaets zoo straf,
En als men riep eylaes! (de stad gaet branden af.)

(1) Dezen oorlog in vlaender heeft maer een weinig meer als een jaer gedeurt van mey 1667 tot het jaer daer na, dit wierd genaamd den kleinen oorlog. Ten tyde van Ludovicus XIII.

{2} Weder oorlog in vlaender die begind heeft in october 1673 en is geeyndigt met den uytgang van 't jaer 1678

Dan als er menig dacht, wy laeten al ons leven!
Nu komt den zoone gods de menschen oordeel geven!
Men zag de zonn' als bloed rood in den hemel staen!
Al of de wereld stond, bereyd om te vergaen!
'T gerugte van het vier, zoo 't scheen de locht doorboorde
Ja 't dochte zomm' dat zy 't oordeels trompetten hoorden,
Gelyk Hironimus zeyd, zoo stond het volk verbaest,
Hun docht d'oordeels trompet aen d'ooren was geblaest,
Geen tong hoe wel besneên die kan den druk vertellen
De kloekste penn' van 't land, ook niet in schriftte stellen,
Want menig mensch die 't vier ten strafsten branden zag,
Geloofden dat het was, den alder jongsten dag.

Eynde van het eerste deel.

Een duyst ses hondert tachtentig een,
Was er te Belle zeer groot geweest!
In de maend van mey, den achtsten dag
Om dat dees stede in asschen lag.

TWEEDE DEEL,

EERSTEN ZANG,

op den schroomelyken brand, van de stad,

BELLE, (in vlaender),

gebeurd den 8 mey, wezende den donderdag 1681.

Myn penne, ik mag hier, alzo van u niet scheidyden
Wy moeten ons noch wat tot schryven gaen bereyden.

'T is nodig, maer eylaes! 't onryp is myn verstand,
Om hier te beelden af, dien schroomelyken brand.

Die was wanneer men schreef het jaer duyst, ses hondert,
Sesthien mal vyf, en een, dan stond het volk verwondert
Verslaegen, en verbaest, den achtsten dag van mey,
Naer middag ten dry uer, begond' het droef geschrey;
Als uyt een brouwery in Bell' is opgerezzen, (1)
Aen d'oost zyd' van de stad, een vlam, de welk niet wezen
Kond, nog schrik'lyker zyn, om zien, want 't scheen de vlam
Met een zeer bruynen rook tot aen de wolken kwam.

Daer klommen uyt dien rook, veel half gebrand papieren
Die zag men door de locht, als zwarte zwelmen zwieren,
En vliegen hier en daer zoo dat men na den brand,
Dees thien ueren van Belle vond in artoysche land.

Ook bondelen van strooy, verspreyden hun al blaeken,
Waer door zy hier en daer in huysen 't vier ontstaeken.
Die als een blixem vloog, en naem zoo dapper aen,
Waer door men menig huys, zag haest in vlamme staen.
Het volk vol angst, en vrees, van 't vier, om water riepen,
D'een, en d'ander, zeer haest, met hun brand seulen liepen,
Tot blusschen van den brand, die overal begint',
Een ieder riep eylaes! het vier ons overwint,
En zeyd 't is meer als tyd, haeld leeren en stads haeken
Maer te vergeefts eylaes! 't vier kwaem te sterk in 't blaeken
En met een groote magt liep zoo gewildig voort,
Dat diés gelyke noyt gezien was, of gehoord.

(1) In de brouwerie van 't zwarte nonnen klooster.

'T volk ziende komen 't vier zoo kragtig aangedreven,
Veel hebben hun na huys, in alderhaest begeven
Om uyt den brand nog iets, te vluchten van hun goed,
Mits om te blusschen 't vier elk een verloos den moed.

Ja, schoon zy liepen snel om 't huys te kunnen raeken,
Voor dat zy rochten daer 't vier voor hun zaegen blaeken,
De ander die in huys nog bleven wat te stout,
Die wierden schier verplet, van meur of groot stuk hout,
Het ging' er vreesig aen en boven maete kwaelyk:
Het ging voor menig mensch heel jammerlyk en schaelyk
Elk dacht het gaet voor goed maer 't ging eylaes! voor kwaet;
Mits Belle was gesteld in een bedroefden staet.

De winden uyt den oost begonden sterk te blaezen,
'T scheen dat men 't hels gespuys benouwdelyk hoorde raezen,
En die het blaekend vier toen dryfde alzo ras
Ter merkt waert die zeer haest wel half verslonden was.

Dan is t van stonden aen naer 't westen toegevlogen,
Zoo snel, dat tong nog penn' het zelve kan betogen;
De winden en het vier zy deden zulk geweld,
Dat op een oogenblyk, het west is neergeveld.

Ja 't vier dat vloog zoo voort en snel als eene vogel,
Of zoo als het geschiet uyt blaest den rooden kogel,
De merkt vol vier, in vlam, zy was ook neergeleyd.

Dan heeft het gloedig vier zig aen de hall' verspreyd,
Ik zegge, aen de hall', maer dwael hier in de zaeken,
'T was de peer van de torr' die sterk begonde blaeken,
Het konsttig uerewerk, van menig yzer wiel,
Bedorf al door den brand, en uyt zyn plaetse viel,
Of schoon het in gewicht woeg zeven duyzend ponden;
'T is evenwel door 't vier by na geheel verslonden:
Den wyzer schoon verguld die is nog blyven staen,
Recht tusschen vier, en vyf, na den brand wierd gedaen;
De klokken altemael die aen den torren hingen,
Zy wierden door het vier, in veel duyst brysselingen
Gemorselt en verdeelt, wiens spel men hoorde gaen,
Zoo dikwels als er uer, of half uer kwaem te slaen.

De vaentjens die rondom den toren voortyds draeyden,
Met rispande geluyd wanneer de winden waeyden,
Op welk, elks wapen stond, gsschildert tot vercier,
Van schepen en van voogd, als ook van den greffier.

Men zegt zy is gemaekt 't jaer duyst ses hondert zeven,
Zoo voortyds aen 't kompas de daete stond geschreven;
Als Poorter, en Dubur, groot waeren in 't aenzien,
Van deze Belsche stad, en lange nog na dien,
Ik meene wel den tyd van by de dertig jaeren:

Ja, tot hun zielen zyn het eeuwig ingevaeren. . .
Hoe, dwael ik van den weg, neen weder naer het vier,
Die van de halle vloog, als een gevleugeld dier
Recht naer de groote kerk, alwaer zy eerst bestraelde,
Den schoon gebouwdn tor' aen haere scherpe naelde,
Alwaer het vier (zoo 't scheen) niet al te sterk begon,
Maer na een weinig tyds, de kerk heel overwon.

Dan zag men roode vlam hoog uyt den toren blaeken,
Men hoorde vreeselyk door 't vier de schailien kraeken,
Die sprongen in de locht, want noyt geen mensche zag
Eens in de Belsche stad: zoo schroomelyken dag.

De balken van 't gebouw al branden nedervielen.
Ja 't scheen dat dezen brand dan alles moest vernielen,
D'autaeren daer Gods dients, daegelyks wierd gedaen,
Zyn altemaal door 't vier geheel te niet gegaen.

De vonte na de konst uyt marber steen gehouwen
Van verscheyde couleur (gelyk men kond' aenschouwen),
En zeer zuiver gemaekt, zoo dat men verr' zou gaen,
Om in een Christen kerk, een schoonder te zien staen;
Waer in de priesters Gods, de kinders jong voorzaegen
Van catholyken doop, om d'erfzond uyt te jaegen.

Die schoone vont' eylaes! het houtwerk wierd gebrand,
Gebroken 't marber steen, gebryselst als in zant ...
De wapens die zeer veel, in deze kerke hingen,
Taffreelen na de konst, en ander schoone dingen,
Grafchriften oud gedacht, van treffelyke liên,
Die over deze stad groot waeren in 't gebiên.
Ook al het schoon cieraed in deze kerk bevonden,
Met menig zeldzaam stuk zyn van het vier verslonden.

In 't kort al dat er was gemaekt voor binnewerk,
Heeft 't raezend' vier vernield al wierd het nog zoo sterk;
De kerk heel uytgebrand, en al de schoone klokken
Gesmolten, en verdeelt in meer als duyzend' brokken.

'T beeld van de moeder Gods, Vadastus, en Bernard,
Die stonden in deez' kerk zyn maer alleen bewaerd.

Maer 't raezend vier ging nog zyn tyranny vervolgen,
Ten rust niet voor 't nog heeft, twee kloosters ingezwolgen;
Zoo vliegt het gulzig naer de vaders Jesuyt,
In 't klooster en de kerk, sint Joseph toegewyd:
Daer 't met zoo groot geweld zyn kragten steld' te werke,
Om te brengen op niet dit klooster en de kerke;
De winden blaesden weer, ja 't schynde dat de vlam
Het al vernielen wild' en haer ter hulpe nam,
Daer wierd een zeldzaam zaek de welk, ik van myn oogen,
Uyt een vierschouwe zag zeer wonderlyk vertoogen,

Die als een Etnasberg veel koolen vier uytspoo,
Daer wel dry ueren lang veel sperken van uytvloog;
Of zoo als in een smis, den smet deed kragtig blaezen,
En niet doet als het vier, met natte koolen aesen;
Zoo sperkt' en spoo het vier, door 't nat geweldig zeer,
Dat deze schouwe brand' altoos van langs hoe meer;
Daer was een vûmme hout aen 't klooster meur gelegen,
Alwaer de roode vlam is dapper in geslegen,
Die brande wonder hoog, en ook geweldig straf,
Wel veerthien ueren lang, zy groote vlamme gaf.

Terwyl dit klooster stond, zoo schroomelyk, zoo gloedig
Dan heeft het blaekend vier, als wezende voorspoedig:
Zyn kragten voortgestierd, na 't westen op het land,
Alwaer 't in haesten heeft twee pachtgôen afgebrand.

De huizen dry of vier, die tusschen beyde stonden,
Zy wierden ook zeer haest van 't raezend vier verslonden.

Het vier nog niet gestild, dat brande kragtig voort
En heeft hem van 't noord west gesmeten naer den noord;
Als een voorspoedig heir kort na vlogt zyn vyanden,
Om al hun te verslâen zoo deed' het vier al branden,
En wilde gansch de stad van Belle doen vergaen,
Ja, 't scheen dat niet een huys mocht regte blyven staen.

'T volk van de vuldery die tusschen vrees en hoopen
Aen zagen 't gloedig vier, de Belsche stad doorloopen:
De vrees verwon de hoop, vermits de roode vlam,
Zoo 't scheen als tegen wind, van langs, hoe naeder kwam.

Zy hadden nog geluck hoewel in duyzend zugten,
God liet hun nog wat tyd, om 't meeste goed te vlugten,
Elk vlugte wat hy kond' zoo dat men haest zag staen
De hoven daer ontrent van volk en goed gelâen;
Ook menig zyn de straet in haesten neer gestreken,
Om daer hun slechste goed te werpen in de beken,
Zoo dat men haest een beek, tot aen den boorde zag;
Ja gansch met hout gevuld, en kuypen, banken lag:
De molens daer m'op twynd, die wierden afgeslegen,
En haestig naer den bleek of op een hof gedregen;
En zoo nu ieder een, met vlugten bezig staet:
Zoo riep men ziet het vier ontstéekt ook deze straet,
Die weder met geweld zyn kragt te werk ging stellen,
Om deze straet op 't lest, als d'ander neêr te vellen.

Zoo in 't onweer de zee haer baeren hooge smyt,
Zoo smet in Belle 't vier zyn vlammen breed en wyt.

Schoon den brand sterk begon de mannen ondertusschen
Die schiepen nog den moed van 't vier te kunnen blusschen

Men brochte water aen in tonnen op een slée, (1)
En door een peerd gevoerd, ja, elk zyn beste dee
Om, waer het nodig was een middel 't ondervinden,
Dat 't raezend vier de straet, niet heel dan zou verslinden,
Maer 't brande voorewaerds, zoo dat de roode vlam
Van 't eynde van 't Poorstie al blaeken neder kwam;
'T aftrekken van een huys, of twee, wierd dan geraeden,
Om dat het gloedig vier niet voordr zoud' beschaeden,
Het welk in alderhaest zeer spoedig wierd gedaen,
Zoo dat de vlam' aldaer niet voordr is gegaen.

Maer 't vrouwe klooster van Franciscus grauwe nonnen,
Wierd op de zelve wyl van 't schaedig vier verwonnen,
Hun woonst, ja gansch 't gebouw wierd door de heete kragt,
Met de capelle haest, ten onderen gebragt;
Maer als 't vier bezig was, dit klooster op te reyden
Ten liet zig daerom niet nog voordr te verspreyden
'T ging naer de koolstraet toe, daer 't onderweg praemd,
Het schoonste huys der stad, des heylig geest genaemd.

Alwaer 't zyn vreed geweld zoo dapper gaet aendringen,
Om dit gebouw op 't lest als d'ander 't onderbringen;
Hoe wel dit schoon gesticht, een weing tegen hield',
'T wierd evenwel door 't vier zeer deerlyk vernield. (2)

Zoo als een magtig heir, een stad aen alle zyden
Met algemeenen storm gaet vreedelyk bestryden,
Zoo wierd de Belsche stad als door het vier beleyd,
Die zig al stormen heeft rondom de stad verbreyd.

Als 't schadelyke vier de stad was rond geloopt,
Om door zyn fellen brand, veel huizen af te stroopen
'T heeft met zyn gloedig kwaed de vyverstraet doorboord,
Daer 't hem van 't oosten heeft gesmeeten in den noord.

Het liep van 't noord in 't weest, en oost malkander tegen,
Het vier kwaem schrikkelyk, als of het had verkregen
De overwinnig van d'onnoozel Belsche stad,
Die 't op het ovrig reeds al hadd' gesmeeten plat.

'T volk van de koolstraet zag 't vier in hun huizen komen,
Zy hebben haest gevlugt hun meeste goed al schroomen!
Eerst hoopen zy 't ontgaen, dan voor den brand bedugt,
Zoo hebben zy nog meer hun molens weg gevlugt,
Want 't vier ging altoos voordr zyn handel schadig dryven
Als of in deze straet, ook niet een huys mocht blyven.

(1) Jean Dewitte meester bleeker voerde gedeurig tonnen vol water de voldery op met zyn peerd om den brand te blusschen.

(2) Dit was het huys van d'heer Chrisliaen Vandewalle, greffier van de weezery, genaemd den H: Geest, het was 't hoogste van Belle, voor den brand, wezende van dry stagien hoog.

Hoe wel er veele moeyt tot blusschen wierd gedaen,
Geen menschelyke hulp, kond' het vier wederstaen.

Al hadd' de merkt geweest, een zee, de straeten beken,
'T scheen, 't was te weinig nat, om 't vier's geweld te breken
Een ieder stond bevreest, verschrikt tot in de dood!
Men wiste geen en raed, in dezen grooten nood.

TWEEDEN ZANG

Terwyl in dit verdriet, een ieder droevig treurde!
Zoo dient hier by gesteld, het geene daer gebeurde,
Een ryk en deugdzaam man, van koorne wel voorzien,
Beloofd' het altemael te deelen d'arme liên: (1)
Verhoopende hier door, dat God hem zoude spaeren,
En, van dien grooten brand, zyn huys en goed bewaeren.
Zoo 't scheen God wierd beweegt, hy naem het vier zyn kragt,
Den goeden man, hy heeft, ook zyn beloft volbragt.

Den brand begonde ook nog elders te verflouwen,
Hoe wel hy hadd' gedaen veel duyzende benouwen!
Door zyne helsche vlam', die scheyterde en tierd' !
Ja of het helsch gedrocht daer uyt gelaetend wierd,
Den wind doorsmeet de vlam, ja 't scheen dat duyzend geesten
Als tot verderveniss' uytbraekten kwaem tempeesten.

Men hoorde het gerugt als tot den hemel gaen
Zoo als een oorlog tierd, wanneer twee heiren slaen.

Daer vielen van om hoog zeer zwaere yzer stukken,
Die deden door 't gewicht de meuren neder bukken,
De vlam' heeft door haer kragt zoo menig vroome balk
Der huysen wel gemest, met steen, en vette kalk
In weinig tyd vernield, ja, d'aldervroomste meuren
Die vielen plat ter aerd', de ander open scheuren;
In 't kort d'afgryskheyd de welk daer was te zien
Van hondert deelen, een; kan ik niet recht bedien,
Men zag de Belsche stad, die eertyds lustig bloeyde
Dat zy in vier en vlam, in roode koolen gloeyde.

Die plaets die was vernaemd, zoo verr' europa strekt.
Die legt nu onder 't vier met vlammen overdekt.

Ja, die van **asia** en **d'indiaensche** stréeken,
Die wisten ook voor dez': van Belle wel te spréken,

(1) D'heer Jacobus Baert, zoon van Mr Joannus Baert, beloofde al zyn koorne aen den armen uït te deelen, om dat God zyn huys van brand bewaeren zoud', ende 't is alzo geschied.

Deez plaets koophandel dreef met Spaignien, Engeland,
Met Luyk, en met Rouaen, met Holland en Brabant,
Deez plaets was zoo vermaerd, zoo dat geen open stede
In 't gansche nederland zoo grooten handel dede:
Of schoon Bell' menig plaets in roem wild boven gaen,
Zy heeft zeer menig slag ook moeten onderstaen,
Maer dezen slag die schynd' al d'ander 't overtreffen,
Een slag dat menig mensch zyn leven zal beseffen,
Een slag, ô vreedden slag, ô al te harden sloot,
Dat menig mensche zal gevoelen tot zyn dood!
Een slag die in 't gemoet, doet bitter smert bezeuren,
Een slag die menig mensch zoo droevelyk doet treuren. . .
Nu penne rust wat stil maer 't is nog niet gedaen!
O neen eylaes! nu komt de meeste droefheyd aen.

Om dat ik droevig heir moet schryven deze woorden!
Hoe dat het raezend vier veel menschen kwaem vermoorden!
Daer, ryst een groot geschrey, ja menig duyzend traen,
Die uyt de menschens oog de wangen neder gaen!
Den eenen zoekt zyn vriend, het kind dat zoekt zyn moeder
De moeder zoekt haer kind, de zuster haeren broeder,
D'een kermt, en d'ander klaegt, zoo dat een ieder schreyd,
Ja, 't scheen de droefheyd haer! van langs hoe meer verbreyd.

Daer weend' een vrouw en zegt waer is myn man gebleven?
Ik vreeze dat hy is, van 't vier, genomen 't leven?
Daer staet een man, die schynd' te smetten in den rouw,
Om dat hy nergens kan bekomen zyne vrouw! . . .
De kinders van op straet die 't huys niet konden raeken,
Die vlugten haestig weg verschrik voor 't vierig blaeken!
Ja liepen hier en daer wel een uer uyt de stad, (1)
Uyt vreeze van het vier te worden aengevat! . . .
Dan wierd in dit verdriet gehoord zeer droeve maeren
Zoo dat er veele liên van 't vier verslonden waeren.

Men vond Jan Hardeman eerst van het vier gedood!
De tweede, een dochter was, Christine Berteloodt!
Een huys ontrent de merkt alwaer men kruyd verkogte,
En dat, daer onverwagts, den brand in 't zelve rogte,
Gaf zoo een groot geschut, en schroomelyken slag
Dat men ook daer ontrent de huizen beven zag:
Gelyk een aerd' beeving, ja 't scheen als omgevrongen,
Want veel vensters van glas, daer uyt hun plaetse sprongen;
Zoo dat door dezen slag 't vier in 't gebeurte kwam,
'T welk in een oogenblyk al stond' in roode vlam!
Den man die was gewoon buspouder te verkoopen,
Hiet Robert Remery, maer zoo hy uyt ging loopen

(4) Frans, en Baudewyn Van Deusen zoonjens van Antoine Van Deusen, liepen meer als een half uere uyt de stad als het sterk begonde branden in de west straet.

Al achter van zyn huys om het vier te ontgaen,
Heeft daer een slag gehad die hem heeft dood gedaen.

Twee daegen na den brand, wierd hy eylaes! gevonden,
Door 't springen van 't kruyt, zeer jammerlyk verslonden!
Heeft hy de pyn van 't vier hier moeten onderstaen
Bid God dat zyne ziel mag 't eeuwig vier ontgaen? . . .

Daer naer vond men eylaes! d'heer Jacques Van Amandel
Ook van het vier gedood in dezen droeven handel.
Die apothéker was en schepen 't zynen keer,
Men noemde hem daer by nog meester met veel eer;
Dien man had, wat te lang den tyd in huys gebleven,
Den brand heeft hem verrast, en naem hem 't zoete leven!
Maer leed nog eenig tyd voor 't sterven groote pyn!
Bid God dat hy zyn ziel dog wil genadig zyn ? . . .

Als op het schroomelyks 't vier won aen alle zyden,
Elk moeste zien zyn lyf voor 't brande te bevryden,
Een weduwe wiens man Lowys De Gelcke hiet (1)
Vlucht 't in haer kelder toen, vol hangst en vol verdriet!
Vyf kinders en de meyd, tot zeven menschen 't saemen,
Die al voor 't vier de vlucht in dezen kelder naemen:
Zy hoopten van den brand aldaer bevryd te zyn
Maer hunne hoop eylaes! verkerde in beth're pyn!
Den brand is overal in dit huys doorgevaeren!
Zoo dat zy van het vier geheel omringeld waeren!
Ach! denkt eens hoe benouwd, en bang, hun droevig hert
In dit beslooten vier gansch overlaeden werd.
Niet een konde daer uyt, zoo dat zy alle zeven
Zyn van den rook versmaecht en lieten zoo het leven!
Ach! wat een aerme zaek, en zoo bedroeft om zien
Maer duystmael droever was 't aen die het moest geschien!
Vyf kinders laegen dood! daer neffens hunne moeder!
Vier zusters, d'oudsten was een zoon hun eenig broeder!
De maerte laeg daer ook, er waeren zeven d'oon!
Ik verhoop dat hun God d'onsterffelyke kroon
Hun zielen geven zal, want zy als martelaeren
Met overgroote pyn zyn 't lichaem uytgevaeren.

Hun vader was voordeez' in Belle hoog in eer,
Want hy voorschepen was, en voogd op zynen keer;
Als zoo men in de kerk, zag in den koor voordezen
Van onze lieve vrouw op zynen zerk te lezen.

(1) De weduwe van d'heer Lowys De Gelcke heeft met haer vyf kinders, en de maerte in den kelder gevlugt om het vier te ontgaen alwaer zy alle zeven wierden dood versmagt.

Hier neffens stond het huys bewoond door stads geffier,
Dat ook gewildig wierd verslonden van het vier
Een ieder vluchte weg, twee dochters zyn dienst boden!
Zyn om te worden vry den kelder in gevlogen!
De vlam verwon het huys, den brand hun zoo besloot,
Waer door dat zy eylaes! zyn alle beyd' gedood! (1)
D'een noemde haer Mary, en Petronelle d'ander,
Men zag se na den brand dood leggen by malkander
Ik hoop zy zullen beyd' de maegdelyke kroon
Genieten voor altyd met God in s'hemels troon.

Dit huys van d'heer greffier was wonder welgebouwen,
Dat voor den brand in Bell' geen schoonder was 't aenschouwen.
Het was zeer vroom gesticht, ook treffelyk en net,
Wel gevrocht na de konst, en lustig opgezet:
'T was wyd in zyn begryp, daer waeren groote zaelen,
Ja, om een prins of graef te konnen daer onthaelen,
Een eereyke poort gesteld zoo naer den zin,
Om met een koets of waeg' te ryden uyt en in,
Het houte werk zeer schoon, en 't metsel werk zoo effen,
Ja dat dit werk in Bell' schynd al 't werk 't overtreffen,
Dit huys was schoon gedekt met schailien wel gevrocht:
Van hemels blauw koleur gelyk de zuyver locht.

De schilderien verguld, die hingen in de zaelen,
En gaeven eenen glans gelyk der zonne straelen!
Met vlammen aengemaekt, maer laes! de heete vlam!
In eenen korten tyd hun schoonen glans benam.

Ja, schoon dat vroom gebouw, daer stond op vaste gronden,
'T is al door 't schrikb're vier geheel en gansch verslonden:
De schoonheyd waer med' 't huys van binnen was verciert!
Door dezen fellen brand het al vernietig wierd . . .
Hoe! penne, zullen wy, nog lang hier doende blyven?
Met van een huys den roem, en ondergang te schryven?
Wy dwaelen van den weg, 't is beter te gaen zien;
Hoe 't moordig vier nog heeft, gedood verscheyde liê!
Als in de oost straet 't vier verwon aen beyde zyden!
Dan poogden veel hun goed van den brand te bevryden,
En hebben een gedeelt van 't huys op straet gebrocht,
Alwaer de roode vlam is dapper ingerocht:
Die 't goed met zulk geweld zoo gulzig in ging slokken,
Ja, het vier brande daer, zoo als door solfer stokken.

Jan Isembrandt, eylaes! die zag zyn kelder aen,
Verhoopte dat de vlam daer in niet zoude gaen,

(1) Mary Olivier, en Petronelle De Lapoorte.

En zoo hy bezig was met draegen en de slepen
In zynen kelder 't goed, wierd hy daer vast gegrepen
Van d'ongetemde vlam, die in zyn vlucht bedryf
Zyn kleeren heeft gebrand die waeren aen het lyf!
Hy rocht met veel pyn uyt, begond' den brand gevoelen
In het lichaem verheet, maer liep om te verkoelen
Verwaerelyk om zien, tot aen de water plas,
Waer hy zyn broeder vond, die daer ter plaetse was;
Den broeder kend' hem niet, mits de veranderingen,
Het vier in korten tyd aen den mensch by kan bringen.

Men heeft hem zeer mismaekt weg tusschen twee geleyd,
Tot in zyn broeders huys, waer zyn ziel is gescheyd
Uyt 't lichaem s'anderdags, den dag daer na begraven
Leest een gebed voor hem, om zyne ziel te laeven.

Antoine Lepety op dezen droeven dag,
Bevangen met een kors zeer ziek te bedde lag,
'T vier rocht ook in zyn huys, de vlam heeft hem gegerepen
Zeer schroom'lyk op het lyf, ja doodelyk benepen!
Catherina Dewulf, zyn vrouw die stond op straet,
Kreeg ook van 't vier een wond' aen 't hoofd geweldig kwaed,
Ja tot den schedel toe, als van het vier doorsneden
Denkt eens wat groote pyn deez' vrouw dan heeft geleden!
En ook wat groote pyn moest lyden haeren man!
Zoo dat zy alle beyd' gestorven zyn daer van!
Maer 't heeft gedeurd den tyd van acht of negen daegen,
Dat zy van 't vier gekwest noch voor hun sterven laegen,
Het waeren oude liên, men zegt dat zy te gaer
Bereekten voor het minst, wel hondert vyftig jaer;
Bid god dat voor den loon van dit zoo pynig sterven
Hun zielen 't hemelryk voor eeuwig mogen erven.

Een weduwe, wiens man, hiet pieter Pitilion,
Ook ziek te bedde lag wanneer den brand begon:
Zy riep zoo droeviglyk, al kermen en al klaegen!
Ach! is er niet een mensch die my zou kennen draegen
Hier uyt dat heete vier? eylaes! ten baete niet,
Want geenens mensch kond haer dan helpen uyt 't verdriet!
De straete was zeer nouw, 't vier hadd' sterk aengenomen,
Zoo dat geen mensch daer kond' met regt ter hulpe komen;
Ach wat een groote pyn, ô smerten al te groot!
Ziek zynde en van 't vier te moeten zyn gedood!
Zoo wierd die vrouw eylaes! als levende gebraden!
Bid God dat hy haer ziel ontfange in genaeden !!!

Maer Janne Duchateau, alzo men vast geloofd,
Door 't springen van het kruyt wierd 't leven ook beroofd:
Want dien die kruyt verkocht daer tegen over woonde,
Alwaer het vrede kruyt door 't vier zyn kragten toonde,

Ja al 't gebeurt hier door wierd deirlyk verrâen,
Verbaest dat zy 't zoo haest al zagen gloedig staen!

Zoo wierd van deze vrouw, in 't zuiveren der gronden,
Het lichaem half verrot en zeer misvormd gevonden;
Men zag noch iets aen 't lyf die van haer wierd gespaert,
Want niemand voor een tyd west waer zy was bevaerd:
Of schoon het lichaem hier moet gansch tot niet verdwynen
Wy hoopen dat haer ziel in s'hemels zal verschynen.

De oude weduwe, van Marcus Duplouvy,
Die woonde ook voor 't huys van Robert Demery,
Of wierd zy dood verbrand, of weg van 't kruyd gesmeten,
En 't lichaem heel geschend, 't is 't geen men niet kan weten,
Hoe wel de zoonen zeer dan zochten agter haer,
Men kond' in 't minste niet, iets van haer zyn gewaer,
Hoe veel men daer ontrent, bezocht de ydel gronden,
Men heeft van 't lichaem niet, noch van haer kleers gevonden!
Maer zeker zy door 't vier de dood gevonden heeft,
Bid god dat hy haer ziel voor eeuwig 't leven geeft.

De dochter van Jan Faes, als zy de vlam zag komen
Ook in haer moeders huys; die heeft de vlucht genomen
Recht naer een ander zy. De moeder vol verdriet
Zy zocht haer na den brand, maer vond haer dochter niet:
" 'K vrees dat zy is gebrand, spraek, die moeder al weenen!
" Of levende, misschien, begraeven onder steenen!
" Die van een hoogen meur haer vielen op het hoofd,
" 'T kan zyn dat zy alzoo van 't leven wierd beroofd!
Maer, was door vrees van 't vier den kelder ingetreden,
Alwaer haer levens draet wierd pynlyk afgesneden,
'K wil zeggen dood verbrand, wierd d'arme dochter daer,
Het welk haer moeder noch niet wiste lang daernaer!
Maer 't volk die bryken ging, uyt dezen kelder draegen;
Na den brand wierd gedaen, aldaer een lichaem zaegen
By na geheel verrot, zy wierd dan maer gekend,
Aen haer schoon gouden kruys, dat zy droeg na gewent.

Terwil die dochter was den kelder ingelooopen
Twee knechtens moesten 't ook, zoo van den brand bekopen
'T een was Joos Questroys zoon, en dien van Joos Maryn,
Die ook benouw voor 't vier zoo uytgelooopen zyn.

Men vond Joos Questroys kind, eerst van het vier verslonden!
Maer 't kind van Joos Maryn, wierd lang daer na gevonden
In 't huys, daer voor den brand zyn vader hadd' gevrocht,
Alwaer het door de vlam is aen zyn dood gerocht.

En Joris Roelens kind, in huys of wel op straeten,
Moest door den brand eylaes! ook 't jonge leven laeten,

Tot dry-entwyntig zyn er menschen my bekend,
Van 't raezend' vier gedood, en jammerlyk geschend,
Zoo bid voor die door 't vier gelaeten hebben 't leven,
Dat god hun altemael de eeuw'ge rust wild geven?
Zoo hebben wy alhier die groote moord verstaen,
Die 't vier door godes will' in Belle heeft gedaen.

Wel hondert ook gekwest, zyn door het schroomig branden,
De een in 't aengezicht, en armen, beenen, handen,
Op 't hoofd, zommig' aen voet, de ander in de lêen,
Die hebben lang daer na nog groote pyn gelêen!
Ook veel die 't goed van 't vier sterk poogden te bewaeren,
In duyzend prykels van zelfs dood te branden waeren;
Want 't vier viel op hun hoofd, die brande hun den hoed
Dat menig mensch bezweek in 't vluchten van zyn goed.

Een vrouw die bezig was een kofers uyt te slepen,
Zoo heeft de vlam op straet, den zelven aengegrepen;
De vrouwe viel ter aerd' zy waere dood verbrand!
Hadd' den gebeur haer niet, genomen by de hand, (1)
En geleyd buyten nood, maer hy is blind bedegen,
Mits hem de vlam te by was voor 't gezicht geslegen,
Zoo bleev dien goeden man, een nacht en een dag,
Maer door Gods hulp zeer haest weer als te vooren zag.

Wanneer de vlam de merkt geheel dan dede blaeken,
Het volk vol hangst en vrees, niet wetende wat maeken
Om vry van brand te zyn, want gansch de merkt in 't rond
Vol rook, en zeer verschrikt in vier en vlamrne stond.
Ja, niet dan vier eylaes! 't volk voor, en achter zaegen,
Elk poogde eenig goed noch uyt den brand te draegen,
Maer zoo de merkt onvry wierd, en de vlam, te heet,
Veel goed men in den plas, en in de merkt pyp smeeet,
Terwyl dat daer een man zyn winkel goed van laeken
In de merkt pype smeeet, zyn vrouw kond' nauwlyks raeken
Weg uyt de vreedde vlam, doch om de dood 't ontgaen,
Zoo wierd een koeyen huyl haer over 't lyf gedaen,
De vrouwe was noch flauw, en krank in haere leden,
Mits zy van 't kinder bed', had' maer ter kerk getreden,
Zoo is zy met veel pyn, gerocht tot by den plas,
Alwaer noch eenig volk, daer hy het water was,
Maer zoo dat daer de vlam scheen op de vrouwe te schieten,
Men moest haer in der haest met water overgieten,
Den huyl op haer geleyd, noch rookte van de vlam,
'T was duyst geluk dat zy de dood van 't vier ontkwam.

(1) Antonius Bamey heeft de huysvrouw van Adriaen Sennesael uyt den brand verlost, waer door hy wierd blind weg geleyd, maer na de 24 uren kreeg zyn gezicht weerom.

Denk eens hoe zy bevreest was, en bedroeft van herte
In dien schrikbaeren staet, vol pynelyke smerte!
Zy wierd van daer geleyd, met droefheyd overlaen!
Maer was bly dat zy was zoo vreed een dood ontgaen.

Twee mannen zag men daer ook in het water loopen,
Om dat de vlam hun niet de dood zou doen bekoopen:
Aen d'een een klomp van vier, hem vloog aen zynen borst,
Zoo heeft hy zeer bevreest tot laeven zynen dorst
Veel water in geslokt, al in het selv hem duyken,
Ja beyde moest hun hoofd, deez' middelen gebruyken: (1)
Eylaes! al tegen 't vier, want 't heeft zeer sterk gespannd,
Dat zy in 't water 't lyf vry hielden voor den brand.

'T is niet een ander man, dan ook alzo gevaeren,
Die 't lichaem zocht van 't vier in 't water te bewaeren;
Want als de vreedde vlam was in haer groote kracht,
Hy liep tot zynen hals, daer in den kerke gracht. (2)

Veel goed, die hier en daer in 't water was gedraegen
Om vry van 't vier te zyn, en die noch moest verdraegen
Zeer sterk dien vreedden brand, die door den wind hernaem,
Dat in veel plaetsen was het blusschen onbekwaem.

Want tot in 't water toe de vlam vloog aen de lieden,
Wien heeft oyt deez gelyks in Belle zien geschieden.
'T was waer een wonder zaek, en vremd' voor die het zag,
'T goed vlamd' ook, dat half uyt, half in het water lag,
In veele plaetsen wierd het water heet door 't branden,
Het welk ik zelfs gevoeld hebb' met myn eygen handen,
Ook wateren dat ik alsdan hebbe beoogt,
Die wierden door den brand vermindert en gedroogt.

Ja d'aerde door de vlam die scheen geheel te droogen,
Haer vochtigheyd die wierd door den brand uytgezooogen,
De locht scheen door het vier te wezen in getreur
Mits dat zy gansch verkeert wierd in een droef koleur.

Ja, Belle scheen bedekt te staen vol vlamme bergen
Die water lucht en aerd', en menschen wilde tergen (3)
En vluchte zoo voor 't vier als voor een moorders heir,
Dat hun scheen opgevolgd met staelen nacht gewier!
Of ander krygs gewaed al veerdig opgespannen,
Om te brengen ter dood, zoo kinders, vrouwen, mannen:

(1) Jan Lieven, en Guillielmus Portier den zoon van franciscus Portier, houden hun beyden in den water plas als de merkt gansch in vier en vlamme stond.

(2) Jan Dewette zoon van Franciscus Dewette lag in den kerke gracht tot zyn hals in 't water als den brand ten strafsten was.

(3) De dry elementen, locht, water, en aerd, worden van 't vierig element beschaedigt.

Want veel waeren by naer den uytvlucht hun belet,
Mits menig plaets zoo dik wierd van den rook bezet.

Ook vluchte voor het vier de duyfkens reine dieren,
De welk men zag ontrent den halle torren zwieren;
Zy vloogen daer zeer hoog, en veele keeren rond
Al treuren! mits hun woonst in vier en vlamme stond!
Het heeft wat tyd gedeurd 't rond vliegen van deez' duyven
Zoo 't scheen het deed' hun pyn van daer te moeten schuyven,
Want zy daer door den rook toen waeren sterk gekweld,
Zyn zy na kort beraed gevloogen naer het veld.

Veel vogelkens die fraey in hunne kooyen zongen
Noch op dien morgen stond, beslooten en bedwongen,
Zy bleeven noch daer in tot dat het branden kwaem
Tot in hun woonst, en zoo veel 't leven daer benaem,
De liefhebbers daer van, daer groote droefheyd maakten,
Om dat hun vogels zoo toen aen de dood geraekten,
Zy deden al gelyk d'onwyz' beraeden doet,
Die zoo een droefheyd maekt om wat verlies van goed.

Veel dieren viergevoet, zyn dood verbrand gevonden,
Als peerden, koeyen, zwyns, konynnen, katten honden;...
Van beesten nu genoeg, 't is beter dat men hier,
Om weerder zaeken steld de letters of 't pampier.

DERDEN ZANG.

Vyf maenden voor den brand 't verschilde maer acht daegen,
De menschen in de locht, een wonder téeken zaegen,
Dit téeken vremd om zien, van zulk een wyz', wierd
Gelyk een gladde baen, waer op men had gesliert, (1)
Des winters op het ys, ook was by na dit teeken,
Als een groot lynwaerd stuk, die word geleyd te bleeken:
Zoo is het in 't zuyd-west, zeer dikwels opgestaen,
Maer die aen s'hemels loop, hun wel konne verstaen
Die zeggen dat zy was zoo zy konden bespueren
Lang van ses hondert en noch ses en veertig ueren.

Zoo zag men meer als eens dit vremde teeken aen,
En aen het onder deel een duyster sterre staen,
Die sterre klaerde wat, dan rochte aen het teeken,
Een sterre met een steert, de welke men zag kweeken
Altoos van meer tot meer, ach! wat zal dit bedien
Spraek 't volk, mits dat zy was vervaerelyk om zien;

(1) Den 16 décembre 1680, wierd dit teeken eerst gezien, met het vallen van den avond.

En veel hier af verschrikt, behangst, vol zwaer benouwen,
Die deze sterr' eylaes! niet meer durfden aenschouwen,
Men hoorde menigmael, van veel zeggen hier af,
'T zal den voorbode zyn van een gedreygde straf.

'T kan wezen dat Gods hand is over ons geheven,
De welk ons straffen wil hier om ons zondig leven.

Een ander zeyd' de sterr' die aen den hemel staet
Dit is een teeken van ook een aenstaend kwaed.

Want menig mensch geloofd' dat dit afgryzig branden!
Voorzeker is geweest een straffe van Gods handen.
Want het natuerlyk vier, men vast gelooven moet,
Op deze wereld noyt geen zulk uytwerking doet.
Ik heb het zelfs gehoord van wysgeleerde lieden;
Dat niet, natuerlyk zoo, een brand konde geschieden,
Want 't vier dat men eylaes! zag in de Belsche stéd'!
'T was boven de natuer dat het zyn uytwerk déd'!
Ja korts na dezen brand zoo liepen noch de maeren,
Hoe dat het helsch gespuys in Belle bezig waeren
Met dit zeer schroomig vier, of het zoo is, of niet,
Ik denk het is door God, om ons misdaed geschied . . .
Zyn wy van God gestraft geweest om ons misdaeden,
Zoo moeten wy voortaan hem bidden om genaeden!
Met een ootmoedig hert, gaen vallen hem te voet,
Dat hy de plaegen al van ons afkeeren doet!
Was deez' by ons verdient, laet ons berouw verwekken
Van al 't voorgaende kwaed, dat wy dan niet meer trekken,
De straffe over ons, ik hoop het zal geschien, . . .
Dat Gods genaedig oog ons krankheyd zal aenzien;
En d'inwoonders van Bell', door zyne goedheyd spaeren
Van pest, oorlog, en brand, en dieren tyd bewaeren,
Op dat, door 't vier dat wy hier moesten onderstaen,
Door zyn bermertigheyd het eeuwig vier ontgaen.

Eynde van het tweede deel.

De Belsche stede wierd verbrand tot zeven keeren!
Voorzeker dat zoo heeft beliefd den heer der heeren,
Zoo bid God om genaed' op dat hy voor altyd,
Deez' plaets van d'achtsten brand, en ander kwaed bevryd.

BeLLe Wlert Van 't pYnlg Vier gehInDert zeVen MaeL.

VIERDEN ZANG

Die bijzonderlyk uytlegt, wat er in Belle gebrand is, ende tot waer het vier de stad beschaedigt heeft, den 8 mey 1681.

Om te sluyten 't gedicht die ik heb voorgeschreven,
Zoo dient hier noch in 't kort, van 't geen die is gebleven
Te brengen voor den dag, schoon ik heb reeds verhaeld,
Dat dry-en-twyntig liën de dood hebben betaeld
In dezen grooten brand, en meer als hondert lieden
Zeer pynnelyk gekwest, al daer hun hulpe bieden,
Gelyk of het gehoord, en dat een ieder doet
In diergelyken brand voor s'menschlyks behoed.

'T stadhuis, de groote kerk, zag men door 't vier vernielen,
De torren alle beyd' door 't branden nedervielen.

De jesuitte kerk noch 't klooster bleef niet staen,
'T graeuw nonne klooster is ook door den brand vergaen;
De merkt zeer schoon bebouwt wierd zuyver afgesneden;
En de west straet heeft ook het zelve kwaed geleden.

Noch straeten dry daer aen de naemen ons bekend, (1)
Die waeren alle dry door 't branden heel geschend.

De huizen altemael, die op den teerlynk stonden
Van 't Bellekind, genaemd, zyn al van 't vier verslonden;
Maer in sint Jacob's straet een huys alleen bleef staen,
En die den oorlogs brand, dan ook heeft onderstaen.

De nieuw straet, (2) moest van 't vier ook groote schaede lyden
De huizen branden af aen alle beyde zyden
Tot d'arme schoole toe; maer 't scheen de kracht begaf
Van 't vier; vermits de straet niet voordr brande af.

De kerk hof straete wierd van 't vier heel afgedreven,
In paters straet daer is ook niet een huys gebleven,
Ook was van 't vier bestormt zeer sterk de vuldery,
Al d'uyzen op een naer, zyn gebrand van 't prosty,
De straet des heylig geest grond af door 't schroomig blaeken,
De koolstraet moeste ook den brand een weinig smaeken.

(1) Deze zyn, zuyd straet, mole straet, en Meteren straet.

(2) Nu kollegie straet genaemd.

Het vier won westen waerd by 't huys van Jaques Baert.
Het huys van d'heer Dubur eertyds was ook gespaerd.
De vyver straet was ook, van het vier opgeëeten.
Den gouden appel wierd by na ook af gebeten.
De huysen branden al die stonden aen de straet (1)
Alzoo men van de merkt naer capucynen gaet.

In d'oost straet waer den brand heeft aldereerst begonnen,
Daer heeft het schaedig vier niet oost waerd meer gewonnen:
Maer 't midden wierd, eylaes! en schoonste van de stad,
Al van het schaedig vier geleyd ter aerde plat

Van huysen zoo men teld zyn na den brand gevonden,
Vyf hondert, twaelve min, van 't schaedig vier verslonden.

Maer zoo men rekend, zyn noch afgebrand tot dien,
In onze Belsche stad ook veerthien brouweriën.

Twyn molens waer veel volk, daer mede konde leven,
Wel tachtentig zyn er in dezen brand gebleven!
Zeer menig rente brief, veel kostelijk papier,
En menig réken boek, zyn ingeslokt van 't vier,
Veel geld en zilverwerk smolt daer, ook schoone kleeren,
Die zag men door de vlam in asschen haest verkeeren.

Noch veelderhande goed, uyt huys men draegen zag
Die op de markt of straet in groote hoopen lag:
Zoo 't volk geen tyd hadd' om 't goed voorder weg te draegen,
De roode vlam is ook, daer gulzig ingeslaegen,
'T gerochte al in brand, de vlam greep alles aen,
Zoo zag men Bell' door 't vier by na te nieten gaen.

Hoe schroomelyk het was dit kan geen menschen zeggen,
Te zien de stad vol rook en roode koolen leggen.

Daer zag men greus, en aerd, ook yser, bryken, steen,
In hoopen, ongeschikt, gevallen onder een.

Ook was 't een droeve zaek de klachten daer te hooren!
Van die hadden door 't vier meest al hun goed verlooren,
Veel waeren (zoo hun docht) min levende als dood!
Mits hun den brand zoo haest van alles had ontbloot,
Ja veel hadde niet meer, te éten noch te breken,
Ook wierd er daer by naer van bangigheyd bezweken!
Ja, waeren door den brand in zulken nood gerocht,
Dat hunne woonst eylaes! was onder s'hemels locht.

Veel die al vluchten 't goed te by de vlamme waeren,
Zy scheynden s'anderdags veroudert wel thien jaeren;
Hun gezichte was rood, graeuw, rost, in het aenschyn,
Veel dachten dat het niet de zelve konden zyn . . .

(1) De Ryssel straet, de welke voor den Belle brand noch deze naem niet droeg.

Wy moesten denken dat, d'oorzaak is onzer zonden,
Dat deze stede wierd zoo vreed van 't vier verslonden!
Niet dat de goede liên hier noyt gestraft ook zyn,
Maer d'eerste zonde wierd, d'oorzaak van d'eerste pyn.

Eynde.

NOTA. - In dezen laesten brand, van den 8 mey 1681, daer zyn afgebrand geweest, 488 huizen, 14 Brauweriën, 80 twyn molens, en een oneyndelyk getal van alle slacht van goederen.

DOBBEL JAER SCRIFT.

**De BeLsCbe steDe Wert Van 't Vler VerDestrUeert,
Voorzeker WILDe 'tgoD Dat BeLLe Was Verneert.**

In 't dobbel doende 3365.
En de half 1681

HIER VOLGEN DE DOOD VERBRANDE

mensen met hunnen naem, en toenaem, van dezen laetsten brand, van den 8 mey 1681.

1. Jan Hardeman.
2. Christine Berteloot.
3. Jan Isembrandt.
4. Pietronelle Flaheel.
5. Robert Demery, kruyt verkooper.
6. Jeanne Duchateau.
7. D'heer Jacobus Vanamandel, apothéker.
8. Anne Poorter weduwe van Marcus Duplovy.
9. Antoine Lepety.
10. Catharina Dewulf huysvrouw van A^{ne} Lepety.
11. Jaque-mynken Faes, dochter van Jan Faes.
12. Marie Vrammout, weduwe van Louis Degelcke.
13. Jan-baptiste Degelcke, haeren zoon.
14. Marie-Therese Degelcke,
15. Marie-Josephine Degelcke,
16. Anne-Marie Degelcke,
17. Marie-Louise Degelcke, haere dochters
18. Jarynne Dekoninck dienstmeyd van de weduwe Degelcke
19. Marie Olevier,
20. Petronelle Delapoorte.
21. Pieter Maryn jongen zoon van joos Maryn.
22. Pieter Questroy jongen zoon van Joos Questroy
23. Thésia Roelens.

*Ziet, dry-en-twyntig liên, door 't vier verlooren 't leven!
Bid God dat hy hun al, wilt 't eeuwig daer voor geven?*

KORT-BEGRIP

**Van de brand-stichteryên, van FLEURBAEY;
verwezen om levende gebrand te worden
te Belle, op den 29 april 1782.**

Schoon Belle zeven mael voordezen kwaem te branden,
FLEURBAEY liet daerom niet haer ambacht te aenranden, (1)
Want huizen buyten stad, tot veerthien in getal,
Zyn, door zyn brandstichting gekomen al tot val.

Ook vummen van koolzaet heeft hy in brand gestoken
Voor 't alderminste woord, om hem daer af te vreten.

Gelyk zyn gebeurman eens zyn kinders had betrap.
Terwyl zy in het bosch, groen hout hadden gekapt,
“Ontbreekt u zulks zeyd hy, wilt na myn huys dan komen,
“K zal u daer van voorzien! maer 't wil geen zyn genomen”
Dees kinders zyn met hem tot zyn pacht hof gegaen,
En hebben daer droog hout, van deezen man ontfâen,
Waer mede zy in haest, zyn naer hun wôon getreden,
Om hunnen vader daer het gansch geval t' ontleden.

De vader dacht voor 't geen hy kreeg tot onderstand.
Van dezen goeden man, zyn huys zal zyn gebrand.

'T wyl hy my is genéeg, en zelfs niet wil weerstreven,
'K zal hem voor zynen loon, dan ook wat warming geven.

Hy heeft dien mans gebouw, en huysraed, en zyn graen
Tot dry mael toe, door vuer, en vlamme, doen vergaen! ...
FLEURBAEY wierd niet vermoed daer van stichter te wéezen,
Want hy zeer werkzaam was, en schynde God te vréezen;
Wien, zoud' hebben 't gedacht dat hy voor een weldaed,
Zyn evenmensch beloond' met zulk afgrysylyk kwaed. . .

Een man voor wien hy vrocht, die stelde hem eens vooren,
Dat by zyn gras niet maeyde, gelyk het zoud behooren,
Hy zeyde daer op niets, maer, besloot straks zyn vraek,
En daerom, dien mans huys, in vuer, en vlam ook staek.

D'een vooren, d'ander na, heeft hy om kleene reden
Door vraeklust afgebrand, schoon hy schynde vol zeden.

Hy miek gansch Bell' ambacht in ongerustigheyd
Voor brand van huys, of scheur, die dikwels wierd verpreyd.

Hy vrocht eens voor een man, die hem wat flouw betalde,
Daerom hy ook zyn huys door branden nedervalde

'T wyl dien verhuizen moest, dit gaf hy hem voor boet,
Om dat het recht, noch op, dien man zou zyn vermoed.

(1) Belle was voor heên verdeelt in dry deelen, te weten: stad, prostie, en 't ambacht.

Maer God die alles kend, hy deed den raed verlichten,
Om dat dien snoonen mensch zocht d'onschuld te betichten!
Den hemel was vermoeyd, en het volk van d'ellend
Zyn kinders, en zyn vrouw, zy mieken 't recht bekend,
Dat hy tot tweemaal heeft een huys in brand gesteecken
Om hem, op d'eygennaer onmenschgelyk te vreeken,
Want hy had hem verzocht tot huer de eerste hand,
En, door dit was te laet, staek het daerom in brand.

Zoo deed' er hy verthien, door vuer en vlam verslinden.
Den raed gaf straks gebod, om FLEURBAEY te doen binden.

Als hy was opgebracht, men hoorde aen alle kant,
Nu zal men zyn gerust, en onbevreesst voor brand.

Te Belle voor het recht, hy kwaem zich sterk verweeren,
En loochend alles af, geen bewys kond' hem deeren;
Zyn huys vrouw ging hem aen, met reden ongemeen,
Om dat hy kennen zoud, en zoo zyn ziel bevreên.

Maer het was te vergeefs hy hoorde na geen reden
En zeyd' dat zy maer zocht om zyn verderf te smeden. . . .

Na hy ses maenden wierd gepynd en aengerand
Heeft op het laest bekend al 't geen hy hadd' gebrand:
Zoo, zyn vrouw had gemeld, hy heeft den raed verkonden
Dat hy zoo menig huys, had door den brand verslonden; ...
Men spraek zyn vonnis uyt, hy moest tot eeuw'ge schand
Te Belle op de merkt zyn levende gebrand! . . .

Wanneer den dag verscheen om hem naer 't recht te leyden,
Een priester na gewoont deed hem zeer wel bereyden
Om naer 't schavot te gaen, en verzeld' hem als vriend;
Waer op hem FLEURBAEY zeyd' "k heb zulk een dood verdient."

Men voerd hem zoo geboeyd ter plaets, waer hy moest sterven,
Veel volk was daer vergaerd en zeyden menig werven
"ô lieve moeder Gods helpt hem doch in de pyn!
"Dat hy van d'helsch thans door u bevryd mag zyn."

Hy ging met kloeken moed by 't hout waer moest branden,
En spraek daer aen het volk, "aenschouw hier myn banden,
"Booswigten groot en kleen, die brand, en moord, en steelt,
"Koom ziet hier maer het lot dat men van 't kaed afdeelt."

De beul staek 't hout in vuer als hy was vast gebonden
In 't midden van de myt, waer door wierd verslonden.

Bid God , dat hy zyn ziel vergeeft de gruweldâen?
En, dat hy door dees straf, de eeuw'ge mag ontgaen.

Eynde.

door **L. B. W. van Belle.**

BYVOEGSEL

van den

BELLE-BRAND,

mitsgaders eenige bespiegelingen op de oude dichters van het fransch vlaender land, en nopende het bijzonderste dat er geschied is sedert het jaer 1792 in de stad Belle, door de voorvallen in Vranckryk.

Een burgelyk verhael,
Eyscht geen verheven tael.

Na dat ik had gedaen met dit werk uyt te schryven,
Toen wilde myn penn' en hand nog niet te vrede blyven,
En myn geest van gelyk zoo wierd ik als verplicht
Een byvoegsel te doen aen Despringer 's gedicht.

Niet om dat ik aen hem in dichtkunst zou gelyken,
Maer slechts alleen om hier myn iever te doen blyken
Tot d'ed'le vlaemsche tael, die men hier strengt verbied
Aen den jongen schoolier, want, zoo het zelfs geschied
Dat hy ter leerschool durft het minste woord uyt spreken,
Hy word daer straks geboet, dit heeft aen my gebleken
Van sedert dertig jaer. De gauler wil de dood
Hier van de vlaemsche tael, 't wyl hy haer school verstoot;
Maer schoon hy zulks begiert den iever spreekt het tegen
Van eene maetschappy die tot haer is genegen, (1)
En by gebrek van leer, ja spyts den agterklap,
Malkaer gediensdig zyn in vlaemsche wetenschap.

En diergelyk oeffening wien kan dan zylks mispryzen?
Terwyl dat elk daer vlamd om zig te onderwyzen:
En d'oude werken reeds met drift heeft opgezogt,
Die door 't fransch vlaender wierd, voorheên in licht gebrogt:
Om zoo d'uytmuntendheyd zyns dichters te doen weten!
Die in dees streeke zyn by veele schier vergeten;
Want, sints twee eeuwen, wierd 't fransch vlaenderland begift
Met dichters, van haer tael, die gaf den zelve drift
Aen Debats, Modewyk, Joannus Baey, en Steven,
Die niets betragten, als om 't vlaemsch te doen ervaren.

(1) De maetschappy van vlaemsche letterkunde, gesticht te Dunkerke, den 10 april 1853.

Despringher schreef ons eerst den oorsprong zyner stad
En hoe den brand haer heeft zevenmael angevat.

De zedelyke rym, en christene gedagten,
Door Dezwaen, van Dunkerk' zyn van geen minder kragten,
Ook 't leven, en de dood, van christus God den zoon,
'T welk hy beschreef in dicht op een verheven toon:
En schoon dees werken zyn maer in het vlaemsch beschreven,
Zy zullen niet te min hier nog veel eeuwen leven.

Debats (1) die volgd' hun op, en heeft ook klaer berigt
In zyne zedeles, van lieffelyk gedicht,
Geleerd ter dochters school, met Godes lofgezangen,
Die voor de vlaemsche tael niet wierd van min belangen,
Als dat den voorschrif boek van Steven toen ontving (2)
Als hy met Modewyk (3) wierd in brief wisseling;
En zyn land tael, in 't hoogst welspreken deed' verheffen,
En ook het voorbeeld was om zyn schooliers te treffen;
En als leermeester brocht hun in de wetenschap,
Van de eerste land tael, tot op den hoogsten trap.

Daer na heeft Baey van Bell' ons d'afbeelding beschreven,
Des last, en tegenspoed, hier van het twynders leven.

Wanneer hy wierd om schuld in de gevangenis,
Toen schreef zyn pen' in dicht die schoone gelykenis
Van een schyn heylig vriend, door wien hy wierd gesloten
En van de kerk beroofd, en, zyne stamgenoten,
Om eenen hand vol geld, wierd hem dit kwaed verrigt
Waer op hy heeft gemaekt zyn scherpen hekeldicht. (4)

Waer zyn die tyden thans waer in Baey heeft geschreven?
Toen durfde niemand hier de vlaemsche tael weêrstreven.

Vanrechem, voor zyn dood gaf een bespiegeling
Der fransch en vlaemsche tael in een konst oeffening
Gepleegt in Belle stad, (5) alwaer hy heeft gezongen
Den lof van Vondel, die in dicht noyt wierd bedwongen,
'T Wyl hy op elken toon, zong treur of bruylofs-lied,
Maer niet als slaef van rym, gelyk Boileau bedied:
Zoo dat de vlaemsche tael noyt voor de fransch' moest wyken,
Dit heeft Vanrechem ons zeer klaerelyk doen blyken.

(1) Dichter van Steenvoorde.

(2) Steven schoolmeester te Cassel, die den néderlandschen voor schrif boek geschreven heeft, in 't begin van de XVIII^{de} eeuw.

(3) Modewyk van Berger-Wienox.

(4) Portraet, of afbeeldinge van onze schyn vrienden, in 12 hoofdstukken, of hekeldichten op zyne schuldeyschers en op het twynders leven, gevolgd, door een zaemenspraek, van dry persoonen. Op rym gesteld den 8 mey 1785 door J. Baey, van Belle.

(5) In de vergaeding te Belle van den 20 oktober 1839

O God, bestraeld myn geest, geleyd hier myne pen!
'T wyl ik de vlaemsche tael nog niet ten gronde ken;
Wilt tog geen jongen drift in zyn voorstel wêerstreven!
Dat hy een kleene schets van Belle nog kan geven!
Sints d'eerst' omwenteling van 't fransche koningryk,
Wat is er niet gebeurt, hier in dees stad tot blyk?
Wanneer men tot Parys vorst Lodewyk onthoofde!
En gansch zyn huysgezin van de vryheyd beroofde! (1)
Dien goeden vorst die noyt niemand had aengerand,
Wierd door den rechtbank van zyn eygen vaderland
Op een stem, dry of vier, onmenschelyk verwezen.

En na een korten tyd, zyn vrouw, zeer hoog geprezen,
Moest door dien rechtbank ook doorstaen het zelve lot,
En ging met eed'le moed regt op het moord schavot!
Die den bank van oproer bestemd had voor zyn koning,
'T geen aen de goede liên ook diende tot beloning.

Niemand was hier van vry, den armen wéeter van
Zoo wel, als burger, boer, gelyk den éedelman, . . .
Terwyl geen troon meer was, moest ook geen autaar wezen!
In balling en ter dood, wierd 't priesterschap verwezen!
De waere dienaers Gods men in ballinschap zend'!
En al het kerkcieraed wierd verkocht, en geschend.

Men smolt de klokken al, om daer van geld te maeken,
Daer na kwaem het papier, d'oorzaak van slechte zaeken;
Want uyt 't papier geld sproot veel onregtveerdigheyd!
Ja, menig rente wierd in papier algeleyd! (2)
Veel hielen in dien tyd, zeer weinig van 't geweten,
En hebben door bedrog hun Gods dienst zoo vergeten.

De ondeugd groeyde op, en d'afgunst, haet, en nyd,
Zag men op het gelaet, van veel in dezen tyd.

Ja, elkeen moeste ook daer voor zyn leven waeken,
Ten mieker toen niet goed te moeyen met staets zaeken;
Men wierd 's nagts afgehoord zelfs in zyn eygen huys,
Of er niets was gezeyd spyts aen dat vreed gespuys!
En zoo men 't minste wist van die hun wilden moeyen
Ten voordeel des Gods dienst, men deed hun seffens boeyen,
En zonder onderzoek, men voerd' hun naer het kot
Ter stad van ATERECHT, om daer op het schavot
De dood te onderstaen ! ... En deez' betreurde tyden
Heeft Belle ook gesmaekt, veel konnen 't noch belyden

(1) Ludovicus 16 koning van Vrankryk, onthoofd, den 21 januarius 1793 (te Parys.)

(2) Op het laeste, als het papiergeld, by na van geender weerde, meer was, waer door veel menschen op niet gekomen zyn.

Wanneer het stuk kanon, stond boven de voldery (1)
Op ons *Heerhemelvaerd*, daer was geen medely
Voor niemand van de straet, zy moesten dan genieten
'T onmenschelyk bevel, die deed' het bloed vergieten;
Alwaer **Allo** eylaes! liep daer in grooten nood!
En wierd, van geschut by het stamkot gedood. (2)

Is hy als martelaer op deze plaets gestorven!
Hy heeft door Gods gena, het hemelryk verworven.

Zoo dat barbarsche volk wierd voldaan met dien slag,
En naemen daer een eynd van hun zoo vreed gezag...
Maer, voor een korten tyd, daer na kwaem het ter ooren
Hoe dat men tot Parys drie hoofden had' verkooren, (3)
Die dry man wierd genaemd, dees hebben hun verdoofd,
En menig duyzend man, in vrankeryk onthoofd!
Zy waeren alle dry verschillig van gedachten:
En vrochten om malkaers ondergang te betrachten.

Tot dat een Judich heeft het stal in d'hand gevat,
Om met doorslependheyd te gaen dooden Marat,
(Die ver' den slechsten was van deze dry persoonen)
Dees wierd terstond gevat, en kond haer niet verschoonen.

Als den rechter haer vroeg waerom zy deezen man
Van 't leven had beroofd? zy gaf voor andwoord dan,
'K heb ook de dood verdient, maer ik moet u verklaeren
Dat ik door myne dood, veel duyzende zal spaeren. (4)

Heeft zy dan zulks gedaen door dat ydel gedacht?
Het is zoo niet geweest, want Robespierre 's macht
Kwaem toen in vol gezag, hy dede vrankryk beven!
En brachter achttien duyst, door het schavot om 't leven!
Hy speelde zoo zyn rol, met het voorzeyd schavot!
Tot dat hy op zyn tyd verging door 't zelve lot.

Zoo na thien jaeren tyds dit heeft een eynd' genomen
En Bonaparte thans, heeft vrankeryks troon bekomen.

Hy steld' de kerken recht, hy liet de priesters in,
En de ballingen al, van vrankeryks gezin.

Den Gods dienst wierd ersteld de christen kerk verheven,
Men verzaekt' het papier en 't geld was weergegeven,
Hy zuyverde het land van de afschuw'lykheyd
En brochte het zelve weer, in de rechtveerdigheyd

(1) Voldery straet.

(2) Op ons Heerhemelvaerd dag 't jaer 1792.

(3) Marat, Danton, Robespierre.

(4) Charlotte-Corday heeft Marat, zoo hy hem bade doorsteken; om haer vaderland van den schrik te bevryden. En wierd voor deze daed, den 17 julius 1793, onthoofd. (te Parys.)

Het was een waeren fransch, hy ging den oorlog voeren
Naer zuyden, oost, en west, deez' deed' de trommels roeren;
'T was vrydom overal, waer hy zyn vaendels plant'
Want, door zyn leeuwen moed hy won zeer menig land,
En deed de wereld wyd hem keyzer doen verklaeren,
Zyn broeders deede hy ook, aen hem doen evenaeren,
Gaf hun elk eene kroon, van koninglyke pracht,
Waer door zyn naeme wierd van langs hoe meer geacht.

Zyn krygs volk had hem lief, want hy hun wel beloonde,
Voor die op 't slachveld hem, een schoone daed aentoonde:
Hy schonk hun 't kruys van eer, daer by het orde band;
Voor hunnen dapp'ren moed en waeren onderstand.

Men ziet dit heden noch op borst en kleed'ren stralen
Van den ouden soldaet, blyk van zyn zegen pralen.

Zoo heeft Napoleon met eedelmoedigheyd
Zyn volk altoos beloond, maer naem ook zyn afscheyd
Na thien jaeren regeer, want de vereende kragten
Die zyn tot Waterloo den val daer gaen betragten
Van dezen grooten vorst, en kloeken oorlogs held;
En hebben op zyn troon vorst Lodewyk gesteld
(Den achttienden van naem) in zyn gewezen erven. . .
Men hoopt', weer bet'ren tyd, dan weder te verwerven.

'T jaer duyst acht hondert, en, noch dry mael vyf daer by,
Verloos Napoleon zyn groote heerschappy;
En verkoor Engeland om aldaer te gaen wonen.

Hy vertrok uyt Vrankryk, al noch veel liefde toonen
Aen al het fransche volk, vaert wel zeyd hy "'k gae heên
"Naer het Engelsch gebied;" maer 't was naer sint Heleên ...
Den thienden julius, den keyzer kwaem van Russen,
In de stad van Parys, met ook den vorst van Prussen,
Om hem geleyd te doen tot sint heleenas strand,
Waer hy gestorven is in dat bedroefde land! . . .
Maer in dien tusschen tyd, wierd Belle ingenomen
Van de kozakken, die, veel menschen deden schroomen!
Dit was een volk van Rus die deze stad bezocht'; (1)
Waer niemand in het minst aen hun iets weeg'ren mocht,
Of dien was straks gedood! ook moest elk zig begeven
Ten dienst van hun verzoek, en 't zelve niet weerstréeven
Maer, gelukkiglyk zy zyn, na een zeer kort beraed
Vertrokken op den weg, die regt naer Cassel gaet;
Alwaer het volk hun heeft wat tegenstand gegeven
Want, hunnen hoofdman is daer op 't slacht veld gebleven
In eene kleenen stryd, aen den voet van die stad. (2)

(1) In februarius 1814.

(2) Cassel, alwaer dien hoofdman van de kozakken met veel eerlykheyd begraven wierd.

Dit miek hun al verhoed om dat dan Cassel had
Hun leger hoofd gedood! zoo zyn, zy zonder draelen
Dan straks naer het kasteel den besten buyt gaen haelen
Maer, penn' waer leyd gy my? ik denke dat gy dwaeld?
Is 't zoo dat gy 't geval van Belle hier verhaeld?
Zwygt van de Cassel stad, en wilt van Belle schryven?
Als wanneer dat zy wierd, vol vreugd in haer bedryven,
Daer burger, en den boer, en den armen met een
Te saemen was vergaert in blydschap algemeen.

Een tafel wierd gedekt van alle slag van spyze
Te Belle op de markt, waer dat op goede wyze
Den werkman werd gedient van al de ryke menschen.

Het schynd' een gulden tyd, men kond' geen beter wenschen,
In d'algemeene vreugd, elk riep "lang heeft den vorst
"Ludovicus achttien, die naer ons welvaerd dorst."

Het lot der jonheyd, om, naer den krygs dienst te treden
Wierd op de markt gebrand, om elk een te bevreden,
Maer, meest de jonge liên, die geerne zyn bevryd,
Van den soldaeten dienst voor-al in oorlogs tyd.
Zoo, 't Jaer vyftien wierd noyt, tot den krygs dienst geropen, (1)
Maer 't jaer daer na moest weer, zyn oude lot bekopen;
De Jongheyd was noch een tot Mavors dienst vermaend:
Maer zy wierden voor hun een vrede weg gebaend
Want, den kryg naem een eynd, en Mars die was gaen vlugten,
Zoo moeste dan niet een mensch voor 't minste onheyl duchten.

Een ieder schepte moed, vergaet zyn voor'ge pyn,
En zeyde nu is 't niets, soldaet te moeten zyn.

Maer, na een korten tyd zyn d'Engelsche gekoomen,
Die, door hun vreedheyd hier veel menschen deden schroomen,
Vermits zy straften zwaer, den plichtigen soldaet,
Dry hondert slacht kreeg hy, voor een enkel misdaed . . .
Maer alles heeft zyn tyd, en deez' is haest verdweenen,
Een ander is voor ons, dan weer tot druk verscheenen!
Want 't was een dieren tyd, het koorne wierd betaeld (2)
Aen hondert twyntig francs t is weerd te zyn verhaald,
Waer door den werkman hier in groote armoed' rochte
En menig eerlyk man, tot op den armen brochte.

Of schoon den ambachtsman niet ledig moeste staen,
Hy konde zyn gezin niet met zyn werk verzâen!
Men zag door het gebrek, op zyn gelaet verschynen
Een doodelyke verf, hy moeste hem verpynen

(1) 'T jaer 1815 heeft noyt het lot getrokken.

(2) 'T jaer 1816, en 1817 het koorne wierd verkocht aen 120 lievers den zak.

Om met zyn arbeyds loon te winnen een stuk brood!
En zoo zyn huysgezin te spaeren van de dood!
Veel koopliên in dees tyd, die moesten ook zeer spaeren
Schoon dien maer heeft gedeurt dan nakende twee jaeren;
Want die veel kind'ren had en maer een kleen gewin,
Wierd op den armen haest met gansch zyn huysgezin.

Maer, zoo gaeuw dat den tyd weer bracht een beter leven,
En dat den werkman kond' aen Cesar 't zyne geven
Met zynen arbeyds loon, dat hy won met den twyn;
Hy gaf, de nooddruft dank, om niet meer op te zyn:
En ging met nieuwen moed al werken hem verblyden
Om dat hy weder zag de voor'ge goede tyden,
Den koophandel ging weer meer als hy had' gegaen,
Men wist in korten tyd, niet meer van 't diere graen:
Daer was voor elk een werk, tot dat men heeft vernoomen
Hoe dat een monster hadd' den kroonprins bloed doen stroomen.

Die stervende vergaf, en zeyd, "eylaes wee my"!
Dit was de laeste tael van d'hertoch van Berry. (1)

Deez' gruwel deed noch eens den koophandel begeven
Dat weer den ambachtsman hier nauw'lyks konde leven,
Men zeyd' deez' moordenaer is een oproer-genoot,
En mogelyks is hy, noch niet van macht ontbloot.

Schoon hy was reeds gevat en tot de dood verwéezen!
Liet 't volk daerom niet min zyn aenhang nog te vreezen,
Tot dat hy voor zyn kwaed de dood hadd' onderstaen:
Is 't werk in Belle stad, niet weder opgestaen.

Maer als hy wierd geveld men heeft dan straks vernoomen,
Dat elk weer in den twyn mocht werken zonder schroomen;
Men was nog eens verheugd, men wist van druk niet meer,
Tot Lodewyk achttien zyn ziel gaf aen den heer.

T' jaer duyst acht hondert en, noch vier-en-twyntig jaeren,
Is dezen goeden vorst in d'eeuwigheyd gevaeren,
Zyn broeder Karel kwaem, na hem dan op den troon,
Uyt recht van zyn geboort, hy erfde vrankryks kroon,
En wierd den thienden vorst, van zyn voorzeyde naeme,
In 't eerst, hy was bemind en hadd' een goede faeme.

Hy kwaem door Belle stad, en wierd aldaer geëerd (2).
Den burger trok zyn koets, het welk zyn eer vermeerd,
Men zag van alle kant veel volk naer Belle koomen
Om dezen vorst te zien, al door vreugd ingenoomen.

(1) Den 13 januarius jaer 1820, wierd den hertoch van Berry te Parys gedood, in 't uyt komen van het tooneelspel.

(2) Den 9 september 1827.

Het was al op de been om Karel eer te biên,
Tot van het Belgenland, heb ik er veel gezien.

Veel huizen wierden ook met vâen en groen om hangen,
Om zoo met veel eerbied hun koning te ontfangen;
En na dat Karel was door Belle stad gegaen,
Men heeft den armen toen een brooddeeling gedaen.

Daer na ging men ter merkt de speelen daer beginnen,
Waer mede dat het volk veel pryzen konde winnen.
Een ieder had zyn deel in deze feest na wensch,
Zoo wel burger, en heer, als den behoefden mensch.

De vreugd was algemeen en elk een konde leven,
Maer, na een korten tyd, kwaem dit nogeens begeben,
Dees stad was weer ontrust, door eenen fellen brand;

Die van een groot gebouw, kreeg haest de overhand!
En dede door zyn vlam het volk van Belle kermen,
Uyt vrees dat weer het vuer, de stad niet zoud' beschermen,
Veel volk in dit geval ontwaekend', en betreurd,
Liep ongekleeed op straet, en riep "wat is gebeurd?
"Dat in den middernacht, den dag reeds zy gereezen?
"En dat de locht vol vlam, en d'aerd zoo klaer kan weezen,"
Maer wierden niet gehoord, en bleven onbewust,
Tot dal de storme-klok hun noch meer heeft ontrust,
Het geen de bootschap is, als een brand word ontsteeken,
Die ongelukiglyk in Bell' dan heeft gebleeken, (1)
In 't huys van d'heer **Genots**, alwaer den brand begon,
Eerst in de spinnery, en gansch 't gebouw verwon;
Schoon het maer was gesticht, en daer veel menschen vrogte
Het was deez' fellen brand die het ten ond'ren brochte,
Want men geen water vond, 't wierd ysbaen overael,
Zoo kwaem dat schoon gebouw door vuer en vlam tot val.

De klok viel uyt den torr' dit miek een groot geruchte
Een ieder was verschrikt, ja menig menschen zuchte;
Als wanneer dezen brand, was in zyn grootste kracht!
Hy heeft dan noch een mensch, door zyn werk om gebracht.

Zyn naeme was *Parent* die daer was ondertusschen
Gegaen in het gebouw, om 't vuer te helpen blusschen:
Alwaer een hoogen meur hem vielle op het hoofd!
En zoo wierd hy eylaes! van 't leven daer beroofd.

Bid God, dat hy, zyn ziel voor 't geen hy moeste lyden!
Dan geev' het hemelryk om eeuwig te verblyden.

(1) Dezen brand is geschied 't jaer 1829, den 10 januarius, die de spinnery en het huys met al de gebouwen tot asschen heeft verbrand. (Het stond in de koolstraet)

Ontrent een jaer daer na t' wyl men was in genucht (1)
Een maer' kwaem uyt Parys dat den vorst was gevluht.

Zoo dat men Karel thien, uyt vrankryk kwaem verjaegen
Om Lodewyk-Philip' voor franschen vorst te vraegen.
'T jaer duyst acht-hondert, en, noch dertig in getal
Kreeg 't koninglyk gebied van Karel zynen val:
Door de omwenteling, die in july beginde
Op 't laeste van de maend, en die dan naem een einde
Na dry daegen oproer, van menig moorden stoot
Door eene bend' die riep "de vryheyd of de dood!"
Deez' liepen naer het hof door woede zeer ontsteken,
Om daer den franschen vorst, zyn vonnis uyt te spreken
Maer hy was reeds gevluht, en liet alzoo de kroon
Om geen oorzaak te zyn van bloedstorting, en hoon.

Schoon noch een groot getal aldaer zyn dood gebleven!
Bid God dat hy hun al het hemelryk wil geven.

Philippus wierd daer na gestemd voor franschen vorst,
Den welken sedert lang had naer die kroone dorst.

Te Belle zag men toen de burgelyke wagten,
Om zoo het fransche ryk noch meerder te bemagten,
Maer daerom niet te min, kwaem er een zamzwing,
Weer in de stad Parys, en die door uytvinding
Een middel vonden om, den franschen troon te stooren,
Den verjaer dag, was dan, voor hun misdaed verkooren;
'T helsch werktuyg wierd gesteld, en deed op deze feest
Zyn moord bedryf, door d'hand, van **Flichie** onbevreesd,
Schoon den vorst wierd gespaerd, en dat 't hy is ontkomen,
Het heeft er zeven noch het leven weg genomen,
Waer door dat gansch Parys was by na als een lyk!
Bid God, dat zy voortaan al erven 't hemelryk.

Den pligtigen **Flichie** wierd dan terstond gegrepen
Om op het streng bevel ter kerker waert te slepen,
Daer na voor den rechtbank, alwaer hy heeft belâen
Noch twee van zyn gespan, door wien hy 't had' bestaen,
'T was Maurey, en Pepin, men naem hun straks gevangen,
Men oordeelde hun ook, met de zelve belangen.

Zy hebben voor hun kwaed de straffe onderstaen,
Bid God dat zy de straf hier namaels dan ontgan!
En dat den brand noyt meer deez' stede komt bevechten

(1) In de sint anna daegen kwaem de maere in Belle, ! 't jaer 1830,! hoe dat Karel den tienden was gevluht en een weinig daer na wierd Ludovicus Philipus den 1^{en} in zyn plaets gestemd.

Schoon 't stads bestuer heeft doen een maetschappy oprechten (1)
Van *pompers*, voor het vuer, gesteld in goeden stand,
Ik wensch daerom niet min, dat God ons spaert van brand,
En pest, en dieren tyd, en dat de Belsche stede
Van oorlog zy gespaerd ook erft den zoeten vrede.

God heeft dan ons verhoord, wy hebben goeden tyd,
Den koophandel gaet wel, en elk is weer verblyd;
De werkliên konnen ook met hunnen arbeyd leven,
Schoon den twyn niet meer gaet, men wint het hier met weven,
Met 't oude ambacht die in Belle is weergekeerd,
Waer door voor heên deez' stad, wierd ver' en naer geêrd.

Zy was ook ver bekend ten tyde dat men twynde,
Schoon men geen molen meer, in deze stad dan vinde,
Hier hebben veele liên hun met den twyn verrykt,
Dit is zeer wel bekend, want het nog heden blykt;
By veele dezer stad, die op hun renten leven,
Al door het ambacht dat ik hier heb voorgeschreven.

En ook in tegendeel, sints den twyn niet meer gaet,
Hier door, zyn er ook veel, gerocht tot armen staet. . .
Als men 't voorleden leest, men ziet dan de gevaeren,
Die in 't aenstaende noch, ons konnen evenaeren!
Den tyd, die gaet en keert, hy ziet hier alles af,
En 't is maer door Gods hulp dat men ontgaet de straf.

Men vind dat deze stad eerst 't weven wierd genomen,
En dat zy heeft daer na de twynderij bekomen;
En na den twyn noch eens, het weven weer gebracht,
Die sedert dertig jaer hier gaet by alle macht.

Want men hoort in deez' stad niets anders als getouwen
Waer voor men heeft gesticht een groot getal gebouwen,
En op vadastus plaets een schoone waterbron',
Ten dienste van 't gemeent' die elk grieved kon,
Want men vond geene plaets, zoo elk ook kan ontleden
Die haer meer noodig had, ja men vond geene steden
Die door water gebrek, meer hadden onterstaen,
Het welk Despringher doet ons klaerelyk verstaen
In zynen Belle-brand, wat het volk moeste lyden
'T jaer duyst vyf honder dry, in zulke drooge tyden, (2)
Dat den landbouwer niet zyn velden kond' bezaeyen,
En dat 't onmoogelyk was, van zelfs het gras te maeyen,
Zoo lang dien zomer dan viel er geen druppel nat,
Ook niet een hovenier die iets van vruchten had.

(1) Een weinig na den brand van de spinnery, en al de gebouwen van d' heer Genots, reeds voorgescreven, wierd dit gezelschap gesticht.

(2) Dit jaer (1503) wierd zoo daenig drooge doorgaende gansch den zomer, dat den landbouwer niet konde saeyen en den hovenier zyn hof ook niet beplanten met erwt.

In dien men voorder ging met zomers te beschryven,
Die door water gebrek, 't land deed onvruchtbaer blyven,
Men vond er hier geen eind, zoo keer ik na de zaek
Der schoone waterbron, en 'k aenschouw met vermaek
Dat loffelyk juweel, die Belle zal bevryden,
Van noyt geen grooten brand noch dorst te moeten lyden.

Als den Artsbisschop heeft haer inhuldiging gedaen (1)
Toen zag men daer het volk tot op de dakken staen,
Om deze schoone feest te kunnen wel aenschouwen;
Want noyt zag men meer volk op straeten en gebouwen.

De stad was ook zeer schoon met vaên en groen verciert,
En als den avond kwaem was zy met licht geviert,
Ook vuer werken deed men aen alle kant opvliegen,
De vreugd was algemeen, dit zeg ik zonder liegen,
Veel speelen, na de konst, die wierden ook gedaen,
Waer mede menig man heeft schoonen prys ontfâen,

Men zag aen alle kant die met veel vreugd beginnen
Om door ervaerenheyd, dees pryzen te gaen winnen.

De bolbaan, het schiet spel, en 't klemmen van de mast,
Wierd na middag gedaen, van menig jongen gast. . .

Noyt voelde ik mynen geest zoo vueriglyk onstéken
Om van dit loffelyk werk, door myne pen' te spreken. . .
En gy, die d'oorsprong zyt, (2) dat dees bron word volbracht,
Gy verdient van elk een, altoos te zyn geacht,
Want gy hebt goeden raed, aen 't stads bestuer gegeven,
En daerom zal uw naem, voor eeuwig blyven leven,
Gy hebt door wyzen raed te Belle voort gebrocht,
Waer op dat over tyd zeer lange wierd gevrocht, (3)
Maer vrucht' loos is geweest, mits dit niet koude baeten,
En zoo liet men dees stad in haer voorige staeten,
Zomtyds in water nood ten prooy van 't onderstaen,
Gelyk Despringher heeft ons hier reeds doen verstaen ...

Ik sluyt hier myn gedicht en 'k dank de stads bezorgers
Voor hun ontsterfelyk werk, met myne mede borgers . . .
"O schoone water bron die met vreugd is gewyd,
"God geeft, dat hier het volk, door u geen dorst meer lyd.

"En dat gy na gewont blyft daeg en nacht ook sproeyen
"Opdat uw' water-plas altoos aen boord blyft vloeyen,
"Zoo zal men door 't gebrek van 't water niet meer zien
"Dat gansch de stad afbrand, met dry-en-twyntig liên.

(1) Den 23 juny 1844, door den artsbisschop van kameryk.

(2) D'heer Leroy greffier van de stads voogddy van Belle.

(3) Als wanneer men heeft geboord op vadastus plaets om daer een waterbron te vinden.

KORT GEBED VOOR BELLE,

Ik bid u lieven God, wilt deze stad dan spaeren,
Van pest en dieren tyd, en van de oorlogs schaeren!
Gy weet het, lieven Heer, wat Belle heeft onderstaen,
Om dat haer volk niet was, op uwe rechte baen!
Wilt toch, bermertig' God, uw toorn' van haer af wenden!
Dat ook het droevig vuer deez stad niet meer koom schenden!
Gy hebt in uwe macht de plaegen van den mensch!
Verlost ons van het kwaed, dit is myns ziele's wensch!
En als zy van deez aerd, naer d'eeuwigheyd zal vlieden,
Ach ! laet haer van myn lyf, tot uwen troon aanbieden!
Op dat myn moede ziel, uw hemelryk dan erft!
'K beveel haer in uw hand, wanneer myn lichaem sterft.

Belle den 23 juny 1853.

door L. B. W.

* * *

TAFEL DES INHOUDS.

Korten inhoud op de vyf zangen van het eerste deel, en de vier zangen van het tweede deel	6
Brief van d'heer Christiaen Vandewalle greffier van de wezery der stad Belle	8
Vorberigt aen den lezer	10
Eerste zang	11
Tweeden zang	12
Derden zang	14
Vierden zang	18
Vyfden zang	23
Eersten zang van het tweede deel	28
Tweeden id.	33
Derden id.	41
Vierden id.	43
Kort begrip van de brand stichteryen van Fleurbaey	47
Byvoegsel van den Belle-brand	49
Gebed voor Belle	60